

Komparace systémů české a rakouské územní správy

Bc. Jitka Řezáčová

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jitka ŘEZÁČOVÁ**
Osobní číslo: **M09800**
Studijní program: **N 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Komparace systémů české
a rakouské územní správy**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Analyzujte vývoj české a rakouské veřejné správy do roku 1918.
- Analyzujte vývoj české a rakouské veřejné správy od roku 1918.

II. Praktická část

- Porovnejte právní úpravu české a rakouské veřejné správy v současnosti.
- Zhodnoťte využitelnost právní úpravy rakouské veřejné správy pro zákonodárce v ČR.
- Navrhněte projekt na transfer pozitivních prvků rakouské územní správy do českého prostředí.

Závěr

Rozsah diplomové práce: cca 70
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- [1] BRŮNA, M. Veřejná správa: se zaměřením na obce a kraje. 2. vyd. Praha: Institut pro místní správu, 2006. 87 s. ISBN 80-86976-09-2.
[2] JANÁK, J., HLEDÍKOVÁ, Z. Dějiny správy v českých zemích do roku 1945. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. 519 s. ISBN 80-04-21189-5.
[3] LACINA, K. Evropské systémy veřejné správy. 1. vyd. Praha: Eupress, 2005. 123 s. ISBN 80-86754-37-5.

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Miloš Matula, CSc.
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání diplomové práce: 20. června 2011
Termín odevzdání diplomové práce: 15. srpna 2011

Ve Zlíně dne 20. června 2011

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí:
 - bez omezení;
 - pouze prezenčně v rámci Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

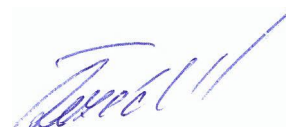
- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60¹ odst. 2 a 3 mohou užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 15.8.2011

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma „Komparace systémů české a rakouské územní správy.“ Práce je rozdělena do dvou částí. V první části popisují vývoj veřejné územní správy v jednotlivých státech do roku 1918 a v druhé části porovnávám vývoj v těchto zemích po roce 1918 do současnosti.

Klíčová slova: veřejná správa, územní správa, Československo, Rakousko

ABSTRACT

For my thesis I chose the theme of "Comparison of Czech and Austrian systems of territorial administration." This thesis is divided into two parts. The first section describes the territorial administration in the individual countries to 1918 and in the second part I compare the development in these countries after 1918 to present.

Keywords: the public administration, the territorial administration, the Czechoslovakia, Austria

Poděkování patří JUDr. Miloši Matulovi, CSc., vedoucímu této diplomové práce, za odborné vedení, cenné rady, připomínky a čas, který mi věnoval.

OBSAH

ÚVOD	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VÝVOJ ČESKÉ ÚZEMNÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY DO ROKU 1918.....	12
1.1 VÝVOJ ČESKÉ VEŘEJNÉ SPRÁVY DO ROKU 1918.....	12
1.1.1 <i>Vývoj 1848 – 1918.....</i>	<i>12</i>
2 VÝVOJ RAKOUSKÉ ÚZEMNÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY DO ROKU 1918.....	17
2.1 VÝVOJ RAKOUSKÉ VEŘEJNÉ SPRÁVY DO ROKU 1918.....	17
2.1.1 <i>Vývoj do roku 1868</i>	<i>17</i>
2.1.2 <i>Vývoj od roku 1968 – 1918.....</i>	<i>19</i>
II. PRAKTICKÁ ČÁST	21
3 POROVNÁNÍ ČESKÉ A RAKOUSKÉ VEŘEJNÉ SPRÁVY	22
3.1 VÝVOJ V MEZIVÁLEČNÉM OBDOBÍ	22
3.1.1 <i>Vývoj v Československu od roku 1918 – 1938.....</i>	<i>22</i>
3.1.2 <i>První republika v Rakousku – 1918 - 1938</i>	<i>26</i>
3.2 KONEC DEMOKRACIE	28
3.2.1 <i>Vývoj v Československu od roku 1939 – 1945.....</i>	<i>28</i>
3.2.2 <i>Anšlus</i>	<i>29</i>
3.3 OSVOBOZENÍ OD FAŠISMU	30
3.3.1 <i>Vývoj od roku 1945 – 1989.....</i>	<i>30</i>
3.3.2 <i>Druhá republika v Rakousku – 1945 - 1955.....</i>	<i>32</i>
3.4 NÁVRAT K DEMOKRACIÍM VE STŘEDNÍ EVROPĚ	34
3.4.1 <i>Vývoj v Československu po roce 1989.....</i>	<i>34</i>
3.4.2 <i>Rakousko po roce 1989</i>	<i>37</i>
4 POROVNÁNÍ SOUČASNÉ SPRÁVY	41
4.1 POROVNÁNÍ ZAKOTVENÍ ÚZEMNÍ SPRÁVY V ÚSTAVĚ.....	41
4.2 POROVNÁNÍ NA ÚROVNI STÁTNÍ SPRÁVY	42
4.3 POROVNÁNÍ NA ÚROVNI SAMOSPRÁVY.....	46
5 VYUŽITELNOST PRÁVNÍ ÚPRAVY RAKOUSKÉ VEŘEJNÉ SPRÁVY PRO ČESKOU REPUBLIKU.....	49
5.1 HIERARCHIE PRAMENŮ PRÁVA.....	50
5.2 LEGISLATIVNÍ PROCES.....	52
6 TRANSFER POZITIVNÍCH PRVKŮ Z RAKOUSKÉ ÚZEMNÍ SPRÁVY DO ČESKÉHO PROSTŘEDÍ	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
SEZNAM PŘÍLOH	63

ÚVOD

Za téma své diplomové práce jsem si vybrala porovnání vývoje české a rakouské územní správy do současnosti. Nejprve se zabývám společným vývojem do roku 1918 a následně porovnávám vývoj jednotlivých zemí až do současnosti.

Komparace neboli porovnání správy je důležitým oborem veřejné správy, pomáhá při tvorbě norem pro veřejnou správu a může zabránit chybným krokům, které by bez porovnání mohly nastat. Porovnání je obzvláště potřebné pro státy s reformující se veřejnou správou a to hlavně při přechodu z totalitních režimů k demokratickému vývoji.

V teoretické části popisují vývoj územní správy na území Čech, Moravy a Slezska a územní správy v Rakousku do roku 1918. V praktické části nejprve popisují vývoj územní správy na území Čech, Moravy a Slezska a územní správy v Rakousku od roku 1918 do současnosti. Následně porovnávám tento vývoj a pokouším se o případné zavedení některých prvků rakouské územní správy do českého systému.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJ ČESKÉ ÚZEMNÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY DO ROKU 1918

1.1 Vývoj české veřejné správy do roku 1918

V revolučním roce 1848 byla definitivně zrušena roboty. Nový král a císař František Josef I. měl ambice vládnout absolutisticky, ale Habsburkové utrpěli několik porážek. V roce 1859 ztratili po bitvě u Solferina území v Itálii, v roce 1866 byli v prusko-rakouské válce poraženi Pruskem a vyloučeni z Německé konfederace. Aby posílil svou pozici, František Josef byl ochoten ustoupit Maďarům. V roce 1867 tak vznikla dualistická monarchie - Rakousko-Uhersko. Čeští politici usilovali o stejný kompromis pro české království, jejich snahy ale selhaly. Přes všechny krize tento systém vydržel až do roku 1918.

1.1.1 Vývoj 1848 – 1918

Zrušením poddanství v roce 1848 ztratil své opodstatnění starý správní systém, kdy veřejnou správu vykonávaly v první instanci patrimonialní úřady nebo magistráty. Do veřejné správy byla zavedena dvoukolejnost, když na jedné straně ji vykonávaly státní úřady a na druhé straně byly některé úkoly přenechány orgánům územní samosprávy. Tato dvoj kolejnost byla definitivně odstraněna teprve zákonem č. 125/1927 Sb. o organizaci politické správy z roku 1927.

Samospráva byla v českých zemích v podstatě novou institucí. Zavedení ústavnosti v roce 1848 znamenalo úplnou přestavbu politické správy a v souvislosti se zrušením poddanství bylo třeba rozhodnout, na které úřady přenést správu. Samospráva, ke které se dospělo, byla samosprávou korporacní neboli komunální. Tzv. politická samospráva, která spočívala v tom, že v úřadech by vedle státních úředníků z povolání zasedali i občané, nebyla vzata v úvahu. První zákonnou úpravu dostaly obce tzv. Stadionovým prozatímním obecním zřízením z roku 1849. V čele uvozovacího patentu byla vytyčena zásada, že „základem svobodného státu je svobodná obec“. Obce se tak staly nejnižšími články a instancemi územní samosprávy. Vycházelo se přitom zejména z josefinských katastrálních obcí. Každá obec musela být v rámci některého okresu a každá osoba musela patřit do svazku některé obce. [5]

Stadionovo obecní zřízení rozeznávalo dvojí působnost obce. Obec měla obstarávat především své vlastní záležitosti – přirozená působnost obce. Proti přirozené působnosti stála působnost přenesená. Ta zahrnovala obstarávání určitých veřejných věcí, které obci přikazoval delegační cestou stát.

Do samostatné působnosti obcí patřila především správa obecního jmění a záležitostí vztahujících se k obecnímu svazku. V oboru přenesené působnosti byly obce povinny vykonávat ty záležitosti, které na ně byly přeneseny zákonem, nikoliv pouhým ministerským nařízením. Stát však ve stále větší míře využíval součinnost obcí ve veřejné správě, a přenášel na obce stále nové a nové úkoly. S výjimkou statutárním měst vykonával přenesenou působnost obce starosta a proti jeho opatřením a rozhodnutím bylo možné rovněž odvolání k prvoinstančnímu politickému úřadu. [1]

V březnu 1861 byl vydán rámcový říšský obecní zákoník jako výsledek kompromisu mezi vládou a parlamentem. Vedle místních obcí měly být opět zřízeny obce okresní a župní (krajské), nad tím obec zemská a zástupce vlády mluvil o státu jako o nejvyšší obci. Ve skutečnosti došlo k úpravě, podle které byla obec dána pod dvojí dohled, na jedné straně to byl dohled vyšších obcí a na druhé straně dozor státu.

Základní územní jednotkou se staly tzv. politické okresy. Byly vytvářeny podle jednotných hledisek tak, aby se od sebe zásadně nelišily ani rozlohou, ani počtem obyvatel. Okresní hejtmanství vytvořené v sídle každého politického okresu bylo prvoinstančním úřadem politické správy s všeobecnou působností.

Vyššími jednotkami se staly kraje a země. Nejvyšším orgánem politické správy se stalo ministerstvo vnitra.

Čechy byly rozděleny do sedmi krajů (mimo kraje stála Praha) a do 79 politických okresů, z nichž v každém bylo vytvořeno okresní hejtmanství. Morava se dělila na dva kraje a 25 okresních hejtmanství a Slezsko, které bylo od Moravy osamostatněno, tvořilo jeden kraj se sedmi okresními hejtmanstvími. [5]

Okresní úřady při svém ustanovení převzaly v podstatě politickou agendu někdejších patrimonií a z části někdejších krajských úřadů. Při jejich vzniku byla v roce 1850 uplatněna zásada, že soudnictví má být odděleno od správy politické a že obě funkce mají být na sobě nezávislé. Okresní úřad se v letech 1850 – 1855 nazýval okresní hejtmanství podle úředníka stojícího v jeho čele, nebo také někde se používalo označení podkrajský úřad. V působnosti okresních úřadů bylo vyhlásování a provádění zákonů,

udržování a zjednáání bezpečnosti, veřejného pořádku a klidu v jejich územním obvodu. Do jejich agendy náležela evidence obyvatelstva, zjišťování a soustřeďování statistických dat, dohled na rodné, oddací a úmrtní matriky, pasové záležitosti cizinecké policie, péče o udržování silnic a vodních cest atd. [1]

Postupem let dochází k opuštění myšlenky na vytvoření samosprávných okresů a naopak začínají převažovat centralistické tendence. Rovněž dochází v podstatě ke sloučení soudnictví se správou. To je patrné ze silvestrovského patentu z 31. prosince 1851. Odloučení soudnictví od správy mělo nadále zůstat jen u sborových soudů a vůbec u druhých a třetích instancí. Okresní soudy tedy byly spojeny s okresními úřady. [11]

V roce 1855 zahájily činnosti nové smíšené okresy. V čele okresních úřadů stáli okresní představení. V Čechách vzniklo místo dosavadních 76 okresních hejtmanství 208 smíšených okresních úřadů tím způsobem, že smíšený okresní úřad byl zřízen v sídle každého okresního soudu pro jeho obvod. Na Moravě vzniklo 76 a ve Slezsku 22 smíšených okresních úřadů.

Působnost smíšených okresních úřadů se dělila na působnost v záležitostech politické správy, na působnost v soudních záležitostech a na působnost v záležitostech berních a pokladních. [5]

V záležitostech politické správy náležela do působnosti okresních úřadů, pokud k tomu nebyly určeny jiné orgány, bezprostřední péče o provádění zákonů, o udržování bezpečnosti, veřejného klidu a pořádku a o podporu veřejné blaha prostřednictvím ústavů. Příslušelo jim předkládání návrhů na opatření k odstranění a zmírnění bídy. Měly pečovat o zachování zemských i obecních hranic a o zachování veřejného pořádku vůbec, zejména o bezpečnost osob a majetku. Dále byl povinen dohlížet na to, aby státem neuznané náboženské společnosti nevykonávaly veřejné bohoslužby, aby nebyly rušeny náboženské obřady státem uznaných společností.

V soudních záležitostech se dělila působnost smíšených okresních úřadů na působnost v trestních a v civilních záležitostech. Je možné stručně říci, že jim příslušela působnost okresních soudů. V berních a pokladních záležitostech měly okresní úřady vykonávat takovou působnost, která na ně byla přenesena současnými předpisy nebo zvláštními nařízeními.

Tato organizace okresní politické správy trvala i po roce 1860, kdy byly zrušeny krajské úřady, jejichž agenda byla přenesena z části na úřady okresní a z části na zemská

místodržitelství a zemské vlády. I v letech následujících, která se vyznačovala ustavením samosprávy. Bylo však jasné, že tento stav je nadále neudržitelný. Proto zákon z 21. prosince 1867 stanovil oddělení soudní správy od výkonu správy politické.

V roce 1868 byly provedeny změny v organizaci politické správy. Byla uzákoněna trojinstančnost státní správy (okres, země, stát) a místo smíšených okresních úřadů nově zřízená hejtmanství s širší územní působností.

V čele každého okresního hejtmanství stál okresní hejtman, který nejen řídil celý úřad, ale sám byl i za jeho činnost odpovědný. Jen v pokladních a účetních záležitostech ručili bezprostředně jen berní úředníci a okresní hejtman jen nepřímo. [1]

Působnost okresního hejtmanství byla velmi rozsáhlá. Například bděly nad tím, aby obce odebíraly říšský zákoník a na základě zákonů vydávala sama ve své působnosti nařízení, prováděly evidenci obyvatel, spolupůsobily při sčítání lidu, atd.

Tato organizace okresní politické správy zůstala v zásadě v nezměněné podobě až do konce monarchie. Byly provedeny jen některé menší změny v uspořádání okresních hejtmanství a spolu s nimi i několik dalších změn v příslušnosti obcí a soudních okresů k jednotlivým politickým okresům.

V letech 1850 – 1855 mělo těžiště politické správy spočívat v krajských vládách. První instancí politické správy byla okresní hejtmanství, druhou krajské vlády a třetí ministerstvo vnitra. Kraje tedy byly instančně podřízeny přímo ministerstvu vnitra, i když formálně mezi krajskou vládou a ministerstvem bylo ještě místodržitelství, jehož prostřednictvím muselo odvolání k ministerstvu jít. Krajské vlády tak svým významem zcela zatlačily do pozadí zemské místodržitelství. [11]

Činnost krajských vlád byla poznamenána nápadnou těžkopádností mnohdy způsobenou velkými krajskými teritorii a některými kompetenčními nejasnostmi.

Místo dosavadních sedmi krajských vlád bylo zřízeno v Čechách třináct krajských úřadů a na Moravě místo dvou krajských vlád šest krajských úřadů. Slezsko nebylo na kraje rozděleno. Krajské úřady byly podřízeny zemským politickým úřadům a v záležitostech přímých daní zemským finančním úřadům. Jejich působnost se dělila, podobně jako u okresních úřadů, na působnost v politické správě, působnost v soudní péči, která však byla celkem nepatrná a na působnost v berních a pokladních záležitostech. Byla na ně totiž přenesena většina pravomocí zrušených okresních hejtmanství ve správě přímých daní. [1]

Jedním z cílů správní reformy v roce 1855 bylo posílení postavení zemských místodržitelství mimo jiné na úkor krajských správních orgánů. Zejména jim bylo nařízeno dohlížet na činnost okresních úřadů. Rozhodovat mohly jen v jistých záležitostech v první instanci a pouze výjimečně v některých neodkladných záležitostech v druhé instanci, přičemž poslední slovo stejně příslušelo místodržitelství jako třetí instanci.

V čele krajského úřadu stál krajský představený, kterého jmenoval císař.

Koncem padesátých let se ovšem krajské úřady začínaly stále více jevit jako nadbytečné, jako zbytečný mezičlánek mezi okresními úřady a úřady zemskými. Z toho důvodu byly roku 1860 na Moravě zrušeny. Jejich dosavadní úkoly byly přeneseny zčásti na okresní úřady, řízené od té doby bezprostředně místodržitelstvím, zčásti na samotná místodržitelství. Tato opatření se ovšem netýkala soudních krajů, které nadále zůstaly.

Vývoj na Moravě tak o dva roky předběhl vývoj v Čechách, kde k jejich likvidaci začalo docházet až v roce 1862 a zcela zanikly až v roce 1868. [11]

2 VÝVOJ RAKOUSKÉ ÚZEMNÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY DO ROKU 1918

2.1 Vývoj rakouské veřejné správy do roku 1918

V Rakousku až do porážky revoluce v roce 1848 probíhal podobný vývoj jako v německých zemích.

2.1.1 Vývoj do roku 1868

Během revolučního roku 1848 došlo poprvé v dějinách habsburské monarchie k zásadnímu zlomu v náhledu na způsob vlády. Ten absolutistický byl nahrazen, byť dočasně, způsobem konstitučním. Tím se habsburská monarchie zařadila k většině západoevropských a také části středoevropských států, kde došlo k pokusu o vyváženější rozdělení moci v monarchii.

V habsburské monarchii byla společenská a politická situace výrazně jiná než v západní Evropě. Když vypukla revoluční krize, většina probuzených národních společností neměla zájem ani tak o vypracování konstituce a základního katalogu práv člověka a občana, jako spíše vznášela sociální, nacionální a státoprávní požadavky.

Výsledkem zvláštní rakouské situace bylo, že až do jara 1848 se celkem bez otřesů udržel absolutistický systém vlády, který formálně měl na své špici monarchu, kde ale říši skutečně spravovali byrokrati. Uherské království získalo nad Vídní faktickou nezávislost. [8]

V Rakousku byla v roce 1849 vyhlášena oktrojovaná ústava, aniž by však byla uvedena v účinnost. Místo toho byly rozpuštěny zemské sněmy a Rakousko přeměněno v unitární stát v čele s císařem a jím jmenovanou Říšskou radou, jejíž doporučení císaře nezavazovalo. [9]

Politický systém absolutní monarchie byl obnoven až tzv. Silvestrovskými patenty z konce roku 1851. Zcela suverénní postavení mladého císaře bylo zajištěno formálním odvoláním březnové oktrojované ústavy a přesunem odpovědnosti ministrů z parlamentu pouze na panovníka. František Josef I. se od té doby přestal ohlížet na mínění „starších“ aristokratů a byrokratů.

Absolutistický režim nepřežil porážku na severoitalském bojišti u Solferina v červnu 1859. Hlavní protagonisté nového absolutismu – samozřejmě kromě nedotknutelného císaře – museli z vysoké politiky odejít. Uhrám bylo navraceno jejich župní zřízení a jednotlivým zemím jejich autonomie. [8]

Na začátku šedesátých let se opět stala zjevnou jedna „rakouská“ zákonitost. V momentě, kdy padal starý režim, a společnost se liberalizovala a demokratizovala, vyvstaly s novou intenzitou staré i nové státoprávní problémy, které přehlušily i původní záměry reformátorů. [9]

20. října 1860 byl vydán na doporučení říšských radů tzv. Říjnový diplom uvozený císařským manifestem, ve kterém se František Josef I. slavnostně zřikal absolutistického způsobu vlády. Obsah Říjnového diplomu mohl být a také byl v budoucnu vykládán různě, protože představoval ve státoprávní rovině kompromis mezi federalistickými a centralistickými tendencemi. Na jedné straně předpokládal zachování jednotné centralizovaně spravované říše, zahrnující i Uhry, na druhé straně hovořil o historicko-politických individualitách a obnovení zemských sněmů na liberálních základech. Teprve patent čili ústava z 21. února 1861 posunula výklad Říjnového diplomu blíže k centralismu, který prosazovali vedle panovníka také němečtí liberálové.

Tato Únorová ústava koncipovala nejvyšší zákonodárný orgán, dvoukomorovou tzv. říšskou radu kompromisně jako širší, tedy jako orgán s celoříšskou působností, a jako užší, tedy bez zemí svatoštěpánské koruny, které získaly vlastní sněm. Autorem v pořadí třetí rakouské oktrojované ústavy (míněné po dubnové z roku 1848 a Stadionově z března 1849) byl německý liberál a bývalý ministr Anton von Schmerlig. Nejdůležitějším státoprávním stavebním prvkem ústavy byly zemské sněmy. Tento formálně federativní systém vyhrazoval skutečnou moc císaři a exekutivě, a volební geometrie zase výrazně zvýhodňovala v oblasti českých a alpských zemí německocentralistické politické síly. Zároveň byl poprvé v Rakousku naplněn i princip zemské, okresní a obecní samosprávy jako nestátní a víceméně občansky svobodné sféry, s kterou se musel smířit i šlechtický velkostatek. Únorová ústava byla dílem pozdní josefínskoliberální centrální byrokracie, která musela při její tvorbě respektovat přání monarchie. Ve své podstatě byla tedy opět oktrojem, který ale nikdy nebyl v úplnosti naplněn. [8]

Císař se počátkem roku 1867 absolutisticky rozhodl pro dualismus. Téhož roku byla vyhlášena Prosincová ústava omezené monarchie, podle níž zákonodárství příslušelo parlamentu v součinnosti s císařem. Práva a povinnosti byly

kodifikovány v základním zákonu č. 142, který přinášel poprvé ucelený soubor základních občanských práv a svobod. K platnosti zákonů bylo třeba souhlasu poslanecké sněmovny volené teprve od roku 1897 na základě všeobecného a od roku 1907 též rovného volebního práva mužů, ale též souhlas Panské sněmovny a císaře. Výkonná moc patřila císaři. Ústava přinášela ucelený soubor základních občanských práv, zaručovala občanskou rovnost a občanské svobody včetně neomezené volnosti pohybu osob a jmění, rovnosti před zákonem, svobodu víry atd. Toto ustanovení se stávalo zvláště v dvojjazyčných, v případě Slezska dokonce trojjazyčných, českých zemích předmětem neustálých politických a národnostních sporů, které často musely řešit soudy. [9]

Prosincová ústava byla s výjimkou některých válečných let skutečně fungující základním zákonem západní části říše. Většina jejího obsahu zůstala až do zániku monarchie zachována. [8]

V roce 1868 byl stát přeměněn v Rakousko-Uherskou monarchii a teprve roku 1873 byla zavedena přímá volba poslanecké sněmovny.

2.1.2 Vývoj od roku 1968 – 1918

28. července 1914 vyhlásilo Rakousko–Uhersko válku Srbsku a o den později již bombardovalo Bělehrad. Dále Rakousko–Uhersko vstoupilo oficiálně do válečného stavu s Ruskem 6. srpna 1914. Rakousko – srbský konflikt vedl k evropské válce nečekaného rozsahu a trvání. Prozatím bojovaly centrální mocnosti, tedy Německo a Rakousko-Uhersko, doplněné v říjnu 1914 o osmanskou říši, jen s dohodovými mocnostmi.

Rok 1916 přinesl četné proměny na rakouské vnitropolitické scéně. Vláda řídila zemi na základě nouzového ústavního paragrafu zcela autoritářsky. Ve stejném roce zemřel císař František Josef I. a na jeho místo nastoupil prasynovec Karel I. Karlova vnitropolitická pozice byla však velmi těžká. Jeho manévrovací prostor se od poloviny roku 1917 značně zužoval. Politické špičky jednotlivých národních společností opouštěly dosavadní aktivismus a zcela reálně začaly uvažovat o důsledné decentralizaci říše. Češi přišli na obnovenou říšskou radu koncem května 1917 se zcela novým požadavkem, totiž sloučit „všechny větve československého národa v demokratický český stát“. Od Sixtovy aféry se nikdo, a to ani domácí nerakouští politici, ani říšští Němci a samozřejmě ani dohodové mocnosti, na císaře Karla I. a jeho slovo spoléhat nemohli. S Karlovou

nedůvěryhodností odepsali na jaře roku 1918 z mapy střední Evropy také celou habsburskou monarchii.

První světová válka byla nakonec rozhodnuta v roce 1918 na západní frontě, kde nejdříve ztroskotala březnová německá ofenzíva a projevovala se začala lidská a materiální převaha Francie a Velké Británie, které byly nyní podporovány Spojenými státy americkými a svými koloniemi. Dohodové mocnosti uznaly státoprávní nároky Čechoslováků, Poláků a Jihoslovánů. Císař Karel I. se ještě pokusil zachránit vnitřní soudržnost říše vydáním tzv. Manifestu ze 16. října 1918, kterým proměnil Předlitavsko ve spolkový mnohonárodnostní stát. Tento čin ale místo uklidnění vyvolal totální politický chaos. 28. října 1918 byla vyhlášena samostatná Československá republika. Uhry se oddělily oficiálně od říše až 30. října 1918. Slovinci se 31. října připojili k Čechům. Chorvatsko se spojilo se Srbskem v nové jihoslovenské království.

3. listopadu 1918 přijalo Rakousko v Padově tvrdé podmínky příměří. Ztráta Jižních Tyrol, Istrie, části Dalmácie a demobilizace znamenaly i faktický zánik habsburské říše. Listopad 1918 se stal konečným úmrtním měsícem Rakousko-Uherska. [8]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 POROVNÁNÍ ČESKÉ A RAKOUSKÉ VEŘEJNÉ SPRÁVY

Porovnání neboli komparace slouží ke zjištění podobností a rozdílů mezi určitými jevy nebo soubory dat. Pro porovnání si musíme popsat ještě vývoj české a rakouské územní správy po roce 1918 do současnosti.

3.1 Vývoj v meziválečném období

Celý právní řád a správní systém jednak Rakouska pro České země, jednak Uher pro Slovensko a Podkarpatskou Rus převzala předmnichovská ČSR tzv. recepčním zákonem – první právní normou, kterou přijal Národní výbor již 28. 10. 1918, kdy došlo k vyhlášení samostatného československého státu. Národní a demokratická revoluce zvítězila, Rakousko-Uhersko začalo mizet z mapy Evropy.

3.1.1 Vývoj v Československu od roku 1918 – 1938

V prvním období, které začíná vznikem republiky a končí porážkou dělnictva v prosincové generální stávce, zasahovalo dělnictvo do veřejné správy prostřednictvím různých orgánů velmi výrazně. První republika je označení pro Československo v období od jeho vzniku v roce 1918 do Mnichovské dohody roku 1938. Mírová konference v Paříži z ledna 1919 uzavřela většinu územních sporů. Konference schválila vyhlášení Československé republiky, rozprostírající se na území historických zemí Koruny české (Čech, Moravy a Slezska) a části Horních Uher (Slovensko a Podkarpatská Rus).

Ve druhém období, které začíná na počátku dvacátých let a zahrnuje téměř celou předmnichovskou republiku, postupující stabilizace nového státu odstranila skoro všechna ustanovení, která byla produktem revoluční epochy. Za tzv. druhé republiky došlo především ke státoprávním změnám a k faktickému přetvoření ČSR ve spolkový stát. Tento proces byl ukončen okupací 15. 3. 1939.

Institucemi, které udávaly určitý revoluční charakter veřejné správě v prvních měsících po vzniku ČSR, nebyly pouze národní výbory. Tuto funkci plnily i ostatní méně známé občanské sbory, které vznikly většinou koncem roku 1918, tj. v době, kdy již bylo překročeno k likvidaci národních výborů a na které byly přeneseny některé úkoly veřejné správy.

Produktem revolučního období byla rovněž definitivní ústava ČSR, přijatá Národním shromážděním spolu se župním zákonem.

Nejpronikavější zásah však znamenalo přijetí zákona o organizaci politické správy s platností od roku 1928. Tento zákon sjednocoval veřejnou správu na celém území republiky a zaváděl opět zemské zřízení, zejména však likvidoval okresní a zemskou samosprávu a prakticky ji postátňoval. Zákon o organizaci politické správy byl rovněž výrazným unifikačním aktem, protože odstraňoval tři odlišné správní systémy (v českých zemích, na Slovensku a v tzv. Podkarpatské Rusi) a zaváděl jednotnou politickou správu na území celého státu.

Pro předmnichovskou republiku bylo dále charakteristické, že stát svěřoval stále intenzivněji některé úkoly veřejné správy různým soukromým a poloveřejným institucím.

V letech 1918 – 1928 bylo Československo administrativně rozděleno na 5 samosprávných zemí (zemi Českou, zemi Moravskou, zemi Slezskou, zemi Slovenskou a zemi Podkarpatskoruskou). Centry jednotlivých zemí byla zemská města. Byla to Praha, Brno, Opava, Bratislava a Užhorod. S výjimkou Slovenska a Podkarpatské Rusi tak ostatní země navazovaly na předchozí správní model existující s jistými menšími úpravami již od středověku.

Mapa Československa (první republiky) do roku 1928

V roce 1928 byla země Slezská spojená s Moravskou, aby se oslabil vliv německého obyvatelstva. V letech 1928-1939 se tak ČSR dělila na 4 samosprávné země: zemi Českou, zemi Moravskoslezskou, zemi Slovenskou a zemi Podkarpatoruskou.

První Československá republika

Nižší instance politické správy, policie a četnictvo byly převzaty tak, jak existovaly na konci války. Politická správa na Slovensku a v Podkarpatské Rusi spočívala za monarchie na zcela jiných principech než politická správa v Rakousku. Už v prvním roce republiky se proto objevila myšlenka župního zřízení, která byla vtělena v zákon. Přijetím zákona o župním zatížení a jeho pozdější realizací se mělo odstranit provizorium, které od vzniku republiky, převzetím rakouské a uherské správní soustavy, u nás trvalo. Základní ideou župního zákona bylo odstranění dvojkolejnosti správy, tj. na jedné straně státní správy a na druhé straně územní samosprávy. Župní zákon měl platit pro celé území republiky s výjimkou hlavního města Prahy, jejíž postavení mělo být určeno zvláštním zákonem. Aktivování žup bylo stále odkládáno a zákon vstoupil v platnost pouze na Slovensku a to ještě v okleštěné podobě. Bylo zde zřízeno šest žup, dvě města s regulovaným magistrátem a 79 okresů. Aktivováním zákona o župním zřízení pouze na Slovensku se stav politické správy ještě více roztříštil, protože nyní existovaly na území republiky tři různé systémy politické správy: v českých zemích to byl starý rakouský systém, v tzv. Podkarpatské Rusi starý systém uherský a na Slovensku župní zřízení.

V obecní samosprávě, kde se stále udržovala zásada, že do obecních záležitostí mají právo mluvit pouze ti, kteří přispívají na udržování obecního hospodářství a do jejich orgánů se volilo na podkladě majetkového censu.

Ještě v mnohem větší míře než do obecní samosprávy zasáhl stát do samosprávy okresní. Již v době rakousko-uherské monarchie patřila okresní samospráva k nejslabším článkům veřejné správy a navíc činnost okresních orgánů byla většinou z různých důvodů prakticky ochromena.

V Čechách byla krátce po vzniku republiky rozpuštěna okresní zastupitelství a místo nich byly jmenovány okresní správní komise sestavené podle zásady poměrného zastoupení politických stran v okrese. V roce 1928 byl vydán organizační zákon. Základem administrativního rozdělení republiky se tedy staly země. Země Česká jako nová správní jednotka se shodovala s dřívějším obvodem Čech, země Moravskoslezská tvořila dřívější země Moravu a Slezsko, které se sloučily v jedinou zemi, zemi Slovenskou představovaly dřívější župy. Sídelními městy zemských úřadů se stala Praha, Brno, Bratislava, Užhorod.

Zákonem o organizaci politické správy z roku 1928 byly zrušeny dosavadní zastupitelské okresy v Čechách, silniční okresy na Moravě a ve Slezsku i okresy na Slovensku, které tam byly zřízeny podle župního zákona, a místo nich byly uvedeny v život korporace územní samosprávy, zvané prostě okresy a jejich území se shodovalo s územními obvody okresních úřadů.

Nejvyšším článkem územní samosprávy byla zemská samospráva. Po vzniku ČSR zanikla činnost zemských sněmů a jejich působnost byla přenesena jednak na Národní shromáždění, jednak na vládu.

Nižšími správními jednotkami se staly okresy. Města se zvláštními statuty a s regulovaným magistrátem začala vykonávat ve svém obvodu podle svých zřízení rovněž působnost okresního úřadu. Zároveň vláda byla zmocněna k tomu, aby statutární města mohla podrobit všeobecně platným obecním zřízením a města s regulovaným magistrátem prohlásit za velké obce.

V závěrečném období, od Mnichova do března 1939, došlo především k zásadním ústavním změnám. Byl přerušen proces sjednocování veřejné správy a Slovensko i tzv. Podkarpatská Rus si vytvořily vlastní centrální úřady. Na Slovensku převzala moc Hlinkova slovenská ľudová strana a parlament odhlasoval formálně ústavní zákon

o autonomii Slovenska. ČSR, pro kterou se po uskutečnění těchto státoprávních změn začalo užívat názvu Česko – Slovenská republika, se tak fakticky zařadila mezi spolkové státy a skládala se ze tří autonomních území: země Českomoravské, země Slovenské a tzv. Podkarpatské Rusi.

3.1.2 První republika v Rakousku – 1918 - 1938

Po první světové válce se iniciativy v Rakousku ujal parlament, politická instituce, která v minulosti měla nejmenší autoritu ve vládních kruzích i na veřejnosti. 21. října 1918 se v dolnorakouském zemském sídle ve Vídni sešli německy mluvící poslanci předlitavské části Rakousko-Uherska a prohlásili se za provizorní národní shromáždění. Poslanci vyhlásili nový stát Německé Rakousko a 29. října 1918 o svém činu informovali amerického prezidenta Wilsona. Byl to zvláštní stát, zatím bez hranic, sdružovat měl všechna území bývalého státu, kde převažovali německy mluvící občané.

Pádem dynastie a založením republiky vznikl malý, národnostně vcelku homogenní stát. Tvůrci mírových smluv z let 1919 – 20 ale chtěli Německo co nejvíce oslabit, a proto ustanovení versailleské mírové smlouvy spojení Rakouska s Německem jednoznačně zakazovala.

Poválečná mírová konference začala svá jednání hned v lednu 1919 v Paříži. Brzy byly připraveny koncepty smluv s jednotlivými poraženými státy, také s Rakousko-Uherskem. Nová vláda musela podepsat smlouvu ze St. Germain a zřici se i přes očividné sympatie obyvatelstva myšlenky připojení k Německu. Rakousko se stalo státem, „který nikdo nechtěl“.

Rakousko-Uhersko bylo rozděleno na jednotlivé nástupnické státy - národní skupiny Čechů, Slováků, Slovinců, Poláků, Chorvatů. Součástí „nové Evropy“ bylo i Rakousko, malý poražený stát bez přístupu k moři.

Dne 30. října byla na světě první ústava nového státu, neřešila však ani hranice země, ani jeho státní formu. Politické vedení Rakouska doufalo, že se Rakousko připojí k Německé říši. Spory o hranice však byly pouze jednou z problematických stránek existence tohoto nového státního celku. Rakouské hospodářství se nacházelo ve velmi složité situaci. Země ztratila značnou část důležitých průmyslových center, které se nacházely především na území jiných, nově vzniklých států, z nichž hlavním bylo Československo.

V roce 1920 byla schválena Ústava. V popředí definitivního návrhu textu stály principy nového rakouského státu. Byl to spolkový a republikánský princip, demokracie a právní stát. Počátkem 20. let tvořilo nový federální stát celkem osm spolkových zemí. K nim se 1. ledna 1922 připojila Vídeň, které byl přiznán status samostatné spolkové země. Zdá se tedy přirozené, že základem první rakouské ústavy se stal federativní model, podle něhož bylo uspořádáno sousední Švýcarsko.

Hlavní otázkou, kterou musel Spolkový ústavní zákon z roku 1920 v oblasti fungování spolkového státu řešit, bylo rozdělení kompetencí mezi stát a spolkové země.

Zákonodárná moc byla reprezentována Národní radou, volenou v přímých volbách. Národní rada je volena ve všeobecných volbách na čtyři roky, a to na základě systému poměrného zastoupení. Druhou komoru tvořila Spolková rada, sestávající ze zástupců delegovaných sněmy jednotlivých zemí. Spolková rada byla konstruována jako organizačně oddělený legislativní orgán reprezentující zájmy jednotlivých provincií. Legislativní orgány provincií rozhodovaly o svých zástupcích ve Spolkové radě.

Novou institucí představovala osoba spolkového prezidenta, avšak se značně omezenými pravomocemi. Hlava státu nebyla volena přímo lidem, ale Spolkovým shromážděním, které tvořili všichni poslanci Národní i Spolkové rady. Jeho funkce v systému byla koncipována přednostně jako reprezentativní. Neměl ani právo rozpustit Národní radu. Tento model byl po druhé světové válce akceptován i jako ústavní rámec vztahu exekutivy a legislativy Druhé rakouské republiky.

Rakouská republika se skládala z devíti zemí – Vídně, Dolních a Horních Rakous, Salcburska, Tyrol, Voralberska, Štýrska, Korutan a Burgenladnu.

Od začátku třicátých let projevovaly rakouské vlády stále intenzivnější snahu o zajištění rakouské nezávislosti a nacistické Německo bylo nyní nejvážnějším nebezpečím. To se také stalo důvodem, proč koncem dvacátých let docházelo postupnému sblížení Rakouska s fašistickou Itálií v čele s Mussolinim.

V letech 1934 – 1938 byly zřízeny další správní instituce – státní rada, jmenovaná kancléřem na deset let, Spolková kulturní rada, jejímiž členy byli zástupci náboženských obcí, školství, umění a vědy a také Spolková hospodářská rada a Zemská rada. Členové těchto čtyř nových orgánů nebyli voleni, ale jmenováni, a to na základě odlišných mechanismů.

13. března 1938 vyhlásil kancléř zákon o připojení Rakouska, který Hitler podepsal v Linci. Rakousko se stalo tzv. Východní markou a bylo rozděleno na župy. Během dvou dnů se Rakušané stali Němci. Pro rakouské Židy to bylo osudové řešení: stali se německými Židy a norimberské zákony začaly okamžitě platit. Rakouské dějiny se na plných šest let propojily s německými.

3.2 Konec demokracie

3.2.1 Vývoj v Československu od roku 1939 – 1945

Za německé okupace v letech od 1938 – 1945 byl vytvořen tzv. Protektorát Čechy a Morava. Charakter veřejné správy se zásadně lišil od předchozích období. Přijetím mnichovské dohody skončilo období parlamentní demokracie a začala etapa druhá, vyznačující se postupnou fašizací státu. V odtrženém českém pohraničí byl starý buržoazně demokratický systém správy nahrazen říšskoněmeckým systémem vycházejícím z vůdcovského principu a byly odstraněny všechny zbytky volitelnosti orgánů územní samosprávy.

Odtržené pohraniční území bylo však příliš odlehlé, než aby mohlo celé vytvořit samostatný správní celek. Okrajové oblasti jihočeská, jihomoravská a Hlučínsko byly proto připojeny k sousedním správním celkům (župám) a pouze ze zbytku byla vytvořena tzv. říšská župa sudetská. Celé území bylo rozděleno na 53 tzv. venkovských a 5 městských okresů. Ve venkovských okresech byly vytvořeny úřady landrátů, které prakticky navazovaly na prvorepublikové okresní úřady. V čele venkovských okresů stáli zemští radové, kteří měli k dispozici určitý administrativní aparát. Do landrátů byly začleněny i okresní školní úřadovny a zdravotní úřadovny. Veškerou agendu tzv. územní samosprávy vyřizoval landrát sám. Venkovské okresy, v duchu říšské správy vystupovaly s jistými omezeními i jako samosprávné korporace.

Městské okresy byly jen samosprávnými korporacemi a funkci státní správy plnily pouze z pověření. V čele městského okresu stál vrchní starosta.

Druhou instancí politické správy byli vládní prezidenti. V této době působily celkem tři instituce tohoto typu. Centry těchto vládních okresů byly Karlovy Vary, Liberec a Opava. Úřady vládních prezidentů byly čistě státními úřady, byl jim však svěřen i dozor nad venkovskými a městskými okresy jako samosprávnými útvary.

Třetí instancí byl úřad říšského místodržitele v Liberci, který se vyvinul z úřadu říšského komisaře pro sudetoněmecká území. V čele stál říšský místodržitel, který vykonával i funkci župního vedoucího NSDAP a jemuž byly svěřeny i další funkce s celožupní působností. Byl rozdělen na dva víceméně samostatné úřady, spojené pouze osobou místodržitele. První z těchto úřadů vykonával státní správu, druhý představoval samosprávu dané oblasti.

Územní samospráva byla prakticky likvidována. I ve správě obcí byl nastolen tzv. vůdcovský princip. Ve městech a venkovských obcích vedli správu obce za plné a výlučné odpovědnosti jmenovaní starostové a v městských okresech vrchní starostové. Stálými zástupci starostů byli tzv. přidělcenci.

V roce 1942 došlo k tzv. Heydrichovým správním reformám. V lednu 1942 reorganizoval Heydrich centrální protektorátní úřady a protektorátní vládu a v červnu 1942 se uskutečnila reorganizace i v nižších instancích. Došlo k odstranění dvojkolejnosti veřejné správy, to znamenalo velmi rozsáhlou úsporu sil, které nacisté potřebovali na hroutících se frontách. Nejvlivnějším úřadem se stalo nově vytvořené německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu. Říšskému protektorovi podléhala síť tzv. oberlandrátů. Pravomoc oberlandrátů byla formálně vymezena po dvojí linii. Byly nejnižšími správními úřady pro německé státní příslušníky a současně byly kontrolními orgány vykonávajícími dozor nad okresními a obecními úřady ve svém obvodu.

Územní samospráva byla po celou řadu zásahů podstatně omezena, až se stala nakonec iluzorním pojmem. Obecní zastupitelstva v místech s německou menšinou byla vesměs rozpuštěna a do čela obcí byli jmenováni vládní komisaři.

3.2.2 Anšlus

V připojení k Německu viděli Rakušané jediný způsob, jak kompenzovat oslabení, které Vídní přinesla porážka ve válce. Rovněž mnoho expertů považovalo malé Rakousko za zemi bez vyhlídky na svébytnou existenci. Pragmatické řešení problémů nabízelo právě připojení k Německu, myšlenka anšlusu k Německé říši ovšem znamenala pro Rakušany dobrovolné připojení. Anšlusem Rakouska k Německu byla ukončena dvacetiletá existence samostatného Rakouska, státu, který vznikl po rozpadu Rakousko-Uherska na základě smlouvy ze St. Germain. Nacisté ovládli veškerý politický život v zemi a Rakousko se

stalo součástí Hitlerovy říše. Existovala celá řada příčin anšlusu, které je třeba chápat jako komplex vlivů a rozhodnutí.

Analýza vládního systému stavovského státu po roce 1934 pomohla pochopit poměr sil uvnitř Rakouska. Navíc byla pro postup Hitlera, který dal wermachtu 12. března 1938 rozkaz k pochodu, a pro administrativní dokončení anšlusu v následujících dnech, příznivá situace. V létě 1934 byl puč SS ve Vídni i ve spolkových zemích vládní exekutivou potlačen.

Vývoj Rakouska byl od léta 1936 podle motta „vnitřní usmíření“ nasměrován kursem k Německu a skončil obsazením Rakouska. To bylo 12. března 1938 bez boje a za hlasitého vítání okupační armády připojeno k Říši. U zahraničních pozorovatelů vyvolal anšlus dojem, že je plně v souladu s přáním obyvatel alpských zemí i Vídně.

Po skončení druhé světové války a porážce Třetí říše byl anšlus východiskem určujícím poválečné uspořádání německé Ostmark. Na konci války bylo právě toto pojetí anšlusu základem pro chápání otázky budoucí role Rakouska z pozice protihitlerovské koalice. Rakousko představovalo první oběť Hitlerovy agresivní politiky.

3.3 Osvobození od fašismu

3.3.1 Vývoj od roku 1945 – 1989

Po parlamentních volbách v roce 1946 se k moci v Čechách dostala KSČ, zatímco na Slovensku Demokratická strana. Nejvyšším orgánem státní moci bylo podle ústavy Národní shromáždění.

Na počátku června 1945 byla podepsána první z tzv. pražských dohod. Slovenská národní rada v ní dosáhla svého potvrzení jako nositelky státní moci na slovenském území. Jádro dohody tvořilo vymezení kompetencí. Jednalo se o oblasti, které v jednotném státě musí být řízeny jednotně – zahraniční politiku, obranu, finance, dopravu, pošty, telegrafy.

Druhá pražská dohoda z dubna 1946 v zásadě potvrzovala dosavadní rozdělení kompetencí. Stanovovala, že ministr československé vlády má projednávat osnovy zákonů a vládních nařízení nejdříve s příslušným slovenským pověřencem a teprve potom ji předložit vládě. Stejný postup měl platit i naopak. Dohoda upravuje také kompetence prezidenta a vlády republiky v personálních otázkách, zejména jmenování soudců, vyšších

státních úředníků a profesorů na Slovensku. Podle této dohody je jmenuje na Slovensku prezident republiky na návrh Slovenské národní rady, která jej předkládá vládě.

V červnu 1946 vznikla třetí pražská dohoda. Znamenala velmi výrazné omezení kompetencí slovenských národních orgánů. Slovenská národní rada musela minimálně dva týdny před svou schůzí předložit osnovu nařízení vládě. Při nesouhlasu vlády osnova nemohla být v Slovenské národní radě projednána.

Zmíněná třetí pražská dohoda byla dokumentem zásadního charakteru, který ovlivnil státoprávní řešení vztahu Čechů a Slováků v republice prakticky až do vzniku federace v roce 1968. Ovlivnila i vývoj politické situace na Slovensku v bezprostředně následujícím období.

V oblasti místních orgánů státní správy šlo v první řadě o národní výbory, které zdaleka neplnily pouze funkce orgánu veřejné správy, ale představovaly i důležitou součást propagandy režimu budovaného v Československu po květnu 1945. Měly vykonávat všechny úkoly veřejné správy, pokud nebyly výslovně svěřeny jiným institucím. Členové národních výborů byli odvolatelní lidem. Na Slovensku byly národní výbory konstituovány nařízením Slovenské národní rady, které rušilo všechny dosavadní obecní a obvodní notářské úřady, okresní a župní úřady. Okresní národní výbory podléhaly Slovenské národní radě.

Dnem zřízení národních výborů zanikly všechny dosavadní obecní, okresní a zemské orgány. Nadále však existovaly obce, okresy a země jako samosprávné korporace. Kompetence národních výborů v těchto letech lze rozdělit do dvou oblastí. Protože nastupovaly na místo dosavadních orgánů obecné správy, přebíraly samozřejmě i jejich běžné úkoly. Prováděly tedy evidenci obyvatelstva, řešily spolkové, shromažďovací, tiskové záležitosti, věci státního občanství atd. Zvláštní význam národních výborů ale spočíval hlavně v kompetencích souvisejících s mimořádnou poválečnou dobou. Prováděly konfiskace majetku Němců, Maďarů a kolaborantů, podílely se na dosazování národních správ, na stanovování přidělu půdy atd. Důležitou otázkou byla podřízenost národních výborů. Jakožto orgány státní správy podléhaly ministerstvu vnitra. Současně byly nižší národní výbory podřízeny vyšším. Tyto skutečnosti však znamenaly hlavně porušení obecných zásad samosprávy, v nichž platí, že jedna její složka nemůže být nadřazena jiné. Připouští se pouze právní dozor.

V Praze byl zřízen Ústřední národní výbor, který měl stejné postavení jako krajský národní výbor. Praha se dělila na 16 obvodů spravovaných obvodními národními výbory. Ve městech, kde sídlily krajské národní výbory, které vykonávaly současně funkci okresních národních výborů pro příslušný okres a místních národních výborů pro příslušné město byly podřízeny bezprostředně krajskému národnímu výboru.

V padesátých letech stojí za zmínku jen fakt, že dosud jednotná skupina místních národních výborů byla rozdělena na městské národní výbory a místní národní výbory a že byly zrušeny jednotné národní výbory. V sídlech krajů vznikly městské národní výbory, které pro příslušné město plnily úkoly místního i okresního národního výboru. Kromě nich pak byl ustaven i zvláštní okresní národní výbor pro přilehlý okres.

Ke konci padesátých let bylo zřejmé, že nedostatky ve veřejné správě přetrvávají. Zamýšlená decentralizace skončila na krajské úrovni. Navíc se začaly projevovat vážné ekonomické problémy. Navzdory tomu ale režim tvrdil, že základy socialismu se podařilo vybudovat a že se Československo ocitá na prahu nové etapy – rozvinuté socialistické společnosti. Zahájily se přípravy na reformu veřejné správy. Právně kodifikováno zákonem č. 36/ 1960 Sb. o územním členění státu vzniklo místo dosavadních 19 krajů a 306 okresů a obvodů na území Československa deset krajů a 108 okresů. Praha měla postavení kraje, skládala se z deseti obvodů, které měly charakter okresů. Kraje z roku 1960 pak jako obvody pro výkon obecné politické správy existovaly až do roku 1990 a jako obvody pro zvláštní oblasti správy ještě delší dobu.

Nastupující normalizace zastavila a zvrátila téměř všechny reformy, vrátila moc úzkému vedení KSČ a znovu zavedla tuhý centralismus.

3.3.2 Druhá republika v Rakousku – 1945 - 1955

Po podepsání kapitulace německých vojsk a osvobození rakouského území spojenci v roce 1945 byla země rozdělena, podobně jako poražené Německo, do čtyř okupačních zón (rozdělení se týkalo i Vídně). Ty vznikaly postupně, podle toho, jak pokračovalo obsazování území spojeneckými vojsky. Na všech obsazených územích byla nejprve vytvářena vojenská správa a zaveden velmi přísný vojenský režim.

Okupační zóny v Rakousku v letech 1945 - 1955

Rozdělení Rakouska v jeho hranicích z roku 1938 do okupačních zón bylo provedeno takto:

- **americká zóna:** Horní Rakousko (části ležící jižně od Dunaje), Salcbursko, malá část Severního Štýrska
- **britská zóna:** Korutany, většina Štýrska, Východní Tyrolsko. Zde se začal konstituovat krátce po obsazení britským vojskem místní výkonný výbor. Ten byl umístěn nejprve v Korutanech. V červenci 1945 byl tento výbor akceptován jako základ provizorní zemské vlády.
- **francouzská zóna:** Vorarlbersko, Severní Tyrolsko
- **sovětská zóna:** Dolní Rakousko, Burgenland, Horní Rakousko (části ležící severně od Dunaje). Zde se již 27. dubna 1945 utvořila tzv. koncentrační prozatímní vláda. Hlavním sídlem se stala Vídeň, která byla rovněž rozdělena mezi všechny okupační mocnosti, pouze ve středu města bylo vytvořeno tzv. mezinárodní pásmo, které podléhalo zvláštnímu režimu společné správy všemi mocnostmi.

V srpnu 1945 se otevřela cesta k novému jednání o budoucnosti Rakouska. Tehdy se konala první konference představitelů všech rakouských spolkových zemí. Hlavním úkolem nové rakouské vlády byla příprava celorakouských voleb. Plnou státní nezávislost však Rakousko získalo až roku 1955, kdy bylo podepsána Státní smlouva mezi všemi čtyřmi velmocemi a rakouskou vládou. Podmínkou suverenity Rakouska bylo zachování neutrality. Obnovený státní celek se přihlásil k tradici První republiky. Základním odrazovým můstkem se stal ústavní text z roku 1929.

3.4 Návrat k demokraciím ve střední Evropě

3.4.1 Vývoj v Československu po roce 1989

Transformace veřejné správy po roce 1989 započala zákonem, který umožnil odvolávání poslanců zastupitelských sborů a volbu poslanců nových. Na jaře 1990 se ovšem prosadil názor, který s dalším fungováním národních výborů vůbec nepočítal. Plánovaná reforma veřejné správy měla vycházet ze zrušení celé soustavy národních výborů. Její tvůrci naopak předpokládali, že bude obnovena samospráva na úrovni měst a obcí, že vzniknou nové monokratické orgány státní správy působící v okresech, že kompetence krajských národních výborů si rozdělí okresy a centrum a že do budoucna se ustaví samospráva i na vyšší než pouze obecní úrovni. Zákonem České národní rady č. 425/1990 Sb. bylo zrušeno sedm dosavadních krajských a 75 okresních národních výborů, které nahradilo 73 nových okresních úřadů. Jednalo se o územní správní úřady vykonávající pouze státní správu. Někdejší samosprávný prvek se na této úrovni udržel jen v podobě tzv. okresních shromáždění volených zastupitelstvy obcí příslušného okresu. Rozhodovala o státních dotacích obcím a o rozpočtu okresního úřadu.

Po roce 1989 byla v Československu obnovována obecní samospráva. Obce se staly základní jednotkou územní samosprávy. Jedná se o územně samosprávné společenství občanů, které je veřejnoprávní korporací, spravuje své záležitosti, vlastní majetek a vystupuje jako subjekt veřejného i soukromého práva. Veškeré obce se dělí na města a ostatní venkovské obce. Obce, které mají minimálně 3000 obyvatel, mohou požádat o titul města (o jejich žádosti pak rozhoduje předseda poslanecké sněmovny). Zvláštní postavení mají statutární města, která mohou uspořádat své vnitřní správní poměry obecně závaznou vyhláškou (statutem) a která se člení na městské obvody nebo části s vlastními samosprávnými orgány. Každá část území ČR, s výjimkou vojenských újezdů, musí být součástí určité obce.

V roce 1997 byl schválen zákon č. 347/1997 Sb. o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Na jeho základě mělo být v první fázi vytvořeno 14 nových správních celků (13 krajů a Praha) a později pak zrušeny okresní úřady.

14 samosprávných krajů	krajské město	obyvatelé (01/2009)
hlavní město Praha		1 233 211
Středočeský kraj	Praha	1 230 691
Jihočeský kraj	České Budějovice	636 328
Plzeňský kraj	Plzeň	569 627
Karlovarský kraj	Karlovy Vary	308 403
Ústecký kraj	Ústí nad Labem	835 891
Liberecký kraj	Liberec	437 325
Královéhradecký kraj	Hradec Králové	554 520
Pardubický kraj	Pardubice	515 185
Vysočina	Jihlava	515 411
Jihomoravský kraj	Brno	1 147 146
Olomoucký kraj	Olomouc	642 137
Zlínský kraj	Zlín	591 412
Moravskoslezský kraj	Ostrava	1 250 255

Krajské zřízení v České republice bylo obnoveno v roce 2000. Z hlediska územních obvodů se tyto kraje výrazně liší od krajů existujících v letech 1960 – 1990, ale naopak jsou velmi podobné krajům z let 1949 – 1960. Vznik krajů si samozřejmě vyžadoval důkladnou právní přípravu. Skutečná podoba krajů a jejich orgánů vychází ze zákona č. 129/2000 Sb. o krajích (krajské zřízení). Kraje v tomto pojetí jsou územní společenství občanů, která mají právo na autonomní správu veřejných záležitostí. Jejich hlavní úkol spočívá v péči o hospodářský, sociální, ekologický a kulturní rozvoj území. Kraje mohou vlastnit majetek a samostatně hospodařit. Jejich celková působnost se dělí na sféru působnosti samostatné a přenesené. V rámci samostatné působnosti kraj vydává obecně závazné vyhlášky, které se řídí pouze zákonem. Krajské zastupitelstvo může podat ústavní stížnost proti právnímu předpisu, který podle jeho názoru zasahuje do samostatné působnosti kraje. Na činnost v přenesené působnosti kraje dostávají příspěvek ze státního rozpočtu. V této oblasti jsou vydávána nařízení kraje, jež musí odpovídat nejen zákonu, ale i nižším právním předpisům.

Po vytvoření právního rámce krajů a po jejich skutečném vzniku následovala druhá fáze reformy veřejné správy. Měla dovršit překonání územního uspořádání z roku 1960, které bylo obecně považováno za nevyhovující, neboť nerespektovalo přirozená místní centra a vžitě vazby.

V roce 2000 byl schválen nový zákon o okresních úřadech č. 147/ 2000 Sb., podle kterého měla činnost okresních úřadů skončit k 31. 12. 2002. Z obecného hlediska měla

být cílem této fáze reformy prohloubená decentralizace, tedy další přesun kompetencí na kraje a obce. Pravomoci okresních úřadů, které byly k výše uvedenému datu skutečně zrušeny, přešly většinou na obce, z menší části na kraje a výjimečně na jiné orgány státní správy. Některé přešly na již existující obce s pověřeným obecním úřadem. V souvislosti s touto fází reformy ale vznikla i zcela nová kategorie obcí. Místo 76 okresních úřadů bylo ustaveno 205 obcí s rozšířenou působností.

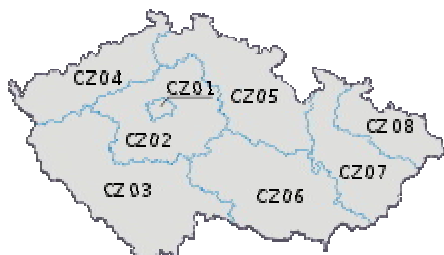
Ve správním obvodu těchto obcí mělo žít vždy zhruba 15 000 obyvatel a pro všechny další obce mělo být centrum dosažitelné. Na orgány obcí s rozšířenou působností přešla státní správa v evidenci obyvatelstva, vydávání občanských průkazů a cestovních dokladů, vydávání řidičských průkazů a vedení registru motorových vozidel, vodoprávním řízení, odpadovém hospodářství, ochraně životního prostředí, státní správě lesů, myslivosti a rybářství, dopravě a silničním hospodářství, sociálních dávkách a službách sociální péče...

Naopak kraje převzaly kompetenci týkající se odvolacího řízení proti rozhodnutím obcí ve správním řízení, kontroly výkonu státní správy v obcích a kontroly hospodaření obcí s maximálně 5000 obyvatel, dohled nad dodržováním zákonů ve státní správě a samosprávě obcí, rozhodování o oddělení části obce a možnosti rozhodnout o případném předání výkonu přenesené působnosti od nečinného obecního úřadu jinému obecnímu úřadu.

Územní samosprávné celky jsou samostatně spravovány svými zastupitelstvy. Jejich členy volí přímo občané na dobu 4 let na základě všeobecného a rovného volebního práva.

Administrativní členění České republiky pro statistické účely Eurostatu (statistický úřad Evropské unie) se nazývá NUTS. Slouží pro porovnání a analýzu ekonomických ukazatelů, statistické monitorování, přípravu, realizaci a hodnocení regionální politiky členských zemí EU. Klasifikaci NUTS zavedl Eurostat v roce 1988, ale v České republice tato klasifikace vstoupila v platnost 1. ledna 2000, kde nahradila do té doby platný číselník krajů a okresů a zavedla systém klasifikace územních statistických jednotek používaný v zemích Evropské unie.

NUTS

Klasifikace NUTS se člení na jednotky NUTS 1, které odpovídají území o velikosti 3 - 7 miliónů obyvatel a nebyly v ČR zavedeny. Jednotku NUTS 1 tak tvoří celé území České republiky.

Některé kraje se, směrem nahoru, sdružují do statistických oblastí zvaných též NUTS 2 (regiony soudržnosti), které mají mít srovnatelný počet obyvatel, aby mohly být centrálně řízeny v projektech partnerství Evropské unie, a při financování místních projektů.

Plzeňský a Jihočeský kraj jsou tak sdruženy do oblasti NUTS Jihozápad, Karlovarský a Ústecký do oblasti NUTS Severozápad, Liberecký, Královéhradecký a Pardubický do oblasti NUTS Severovýchod, Vysočina a Jihomoravský do oblasti NUTS Jihovýchod, Olomoucký a Zlínský do oblasti NUTS Střední Morava. Oblast NUTS Praha, NUTS Střední Čechy a NUTS Moravskoslezsko je každá tvořená jediným krajem.

Kraje jsou umístěny na úrovni NUTS 3, přičemž NUTS Praha, NUTS Střední Čechy a NUTS Moravskoslezsko jsou zároveň i na úrovni NUTS 2.

3.4.2 Rakousko po roce 1989

V roce 1990 podalo Rakousko žádost o vstup do EU, 1. března 1994 uzavřela Vranitzkého vláda dohodu o vstupu Rakouska do EU právě k 1. lednu 1995 společně s Finskem a Švédskem v rámci čtvrté, takzvané severní vlny rozšiřování. Pro Rakousko to byl výhodný krok. Hospodářství, i tak prosperující, dostalo nové pozitivní impulsy. Rakousko má 10 hlasů v Radě EU a 18 poslanců v Evropském parlamentu. Je členem významných mezinárodních organizací, např. SEI, EBRD, G 9, WTO, OSN, OBSE, OECD...

Rakouská republika je spolkovým federálním státem. Je budována na federativním principu.

Právní základ Rakouské republiky tvoří spolková ústava, státní smlouva z roku 1955 a zákon o neutralitě země z téhož roku. V Rakousku funguje dvoukomorový parlamentní systém (Národní rada, Spolková rada). Zákonodárná a výkonná moc je rozdělena mezi spolek a 9 spolkových zemí. Podle ústavy je v kompetenci zemí všechno, co není výslovně záležitostí celospolkovou.

Výkonnou moc představuje prezident republiky, který je hlavou rakouské republiky. Jeho základní funkce je jednak reprezentativní, jednak je v jeho pravomoci svolávat zasedání Národní rady a stejně tak i formálně ukončovat její zasedací období. Dále jmenuje kancléře (a to vždy představitele nejsilnější politické strany v Národní radě) a na jeho návrh pak členy vlády. Kandidát, který nebyl akceptován prezidentem, se nemůže členem vlády stát. Navíc má právo potvrzovat i soulad spolkových zákonů s ústavou, jmenovat zemské hejtmany a je také odpovědný za dodržování spolkové ústavy. Funkční období rakouského prezidenta je sedmileté, přičemž může jedna osoba zastávat úřad dvě funkční období. Prezident je volen přímo a může být odvolán opět pouze na základě lidového hlasování, o kterém rozhoduje Spolkové shromáždění na návrh Národní rady.

V čele rakouské vlády stojí kancléř, který má veškerou faktickou výkonnou moc. Vedle přímého řízení vlády je jeho pravomocí jmenovat a odvolávat jednotlivé členy vlády. V Rakouské republice neplatí zásada kolektivní odpovědnosti vlády nebo přímé odpovědnosti kancléře, ale osobní odpovědnost každého ministra za jemu příslušející resort.

Zákonodárnou moc tvoří Národní rada, která je rozhodujícím legislativním orgánem. Jí jsou odpovědni ministři a na jejím složení závisí i volba osoby kancléře. Legislativní moc v zemi má rovněž Spolková rada, která ale má velmi slabé postavení. Členové Národní i Spolkové rady se účastní společného zasedání v podobě tzv. Spolkového shromáždění, a to pouze v ústavou striktně stanovených případech jako jsou inaugurace spolkového prezidenta po jeho zvolení nebo tehdy, kdy by mělo být přijato rozhodnutí o vyhlášení války. K dalším ústavním povinnostem svolat toto shromáždění patří rozhodování o případném vyhlášení lidového hlasování o odvolání prezidenta před ukončením jeho funkčního období nebo rozhodnutí o zahájení procesu obžaloby prezidenta (tzv. impeachment). Přijatá rozhodnutí podléhají spolupodpisu předsedy Spolkového shromáždění a spolkového kancléře.

V rámci rakouského modelu federace byl akceptován vysoký stupeň autonomie všech devíti spolkových zemí. Každá z nich má vlastní zákonodárný orgán – zemský sněm.

Do kompetence spolkové vlády patří rozhodování o systému vzdělávání, policii, poštách, železniční dopravě a daňové a sociální politice. Naopak zemské sněmy mají právo rozhodovat o problémech souvisejících jednak s vlastní zemskou problematikou, ale podílejí se i na činnosti Spolkové rady.

Vztah mezi Vídní a jednotlivými zemskými sněmy není ve všech zemích zcela totožný. Například v západních spolkových zemích se lze setkat s mnohem větším pocitem nezávislosti na Vídni než jinde.

Pro Rakousko je typický smíšený (středoevropský) systém místní správy. Z hlediska organizace místní správy se Rakousko člení na obce a okresy. Toto členění je ve všech spolkových zemích stejné. V 60. letech minulého století bylo v Rakousku zhruba 4 000 obcí. Reforma místní správy, která byla v tomto období zahájena, měla vést k postupnému slučování malých obcí a k vytváření územních jednotek zahrnujících přibližně 1 000 obyvatel. Takový počet měl být podmínkou pro přístup obce k přerozdělovaným zdrojům z vyšších rozpočtů, tj. z rozpočtů spolkových zemí a Spolku.

Reforma neprobíhala v rámci Spolku rovnoměrně a ke skutečnému snížení počtu obcí došlo hlavně ve čtyřech spolkových zemích – Burgenlandsku, Korutanech, Dolním Rakousku a Štýrsku. Nejvíce obcí je v Dolním Rakousku a Štýrsku, nejméně pak v Salzbursku a Vararlbursku. Počet obcí ve spolkových zemích závisí na velikosti jejich území, ale též na geografických podmínkách a historických tradicích.

V rakouských podmínkách je obecní samospráva jedinou úrovní územní samosprávy, která je neobvykle podrobně upravená v Ústavě samotné. Smyslem relativně detailních ústavních ustanovení o obecní správě a samosprávě je zřejmě snaha zabezpečit v podmínkách spolkového uspořádání státu jednotnou právní úpravu, zejména obsahu a rozsahu kompetencí obcí.

Obec je v Ústavě charakterizována jako územní korporace s právem na samosprávu a současně jako správní obvod. Její samosprávní postavení je zajištěné ekonomicky i finančně. Je samostatným hospodářským útvarům, v mezích spolkových a zemských zákonů má právo vlastnit a získávat majetek, disponovat jím, provozovat hospodářské podniky a vypisovat poplatky. Ve smyslu Ústavy se působnost obce dělí na vlastní a působnost přenesenou na obec Spolkem nebo spolkovou zemí. V zásadě platí, že všechny obce, bez ohledu na svou velikost, plní v rámci uvedených působností stejné úkoly. Na

druhé straně však praxe potvrzuje, že rozsah vlastní i přenesené působnosti obcí se často odvíjí nejen od právního rámce, ale též od ekonomických možností té které obce.

Ústava vymezuje rozsah vlastní působnosti obce, kam zařazuje např.

- nabývání majetku, jeho vlastnění a nakládání s ním
- zřizování obecních orgánů, místní policii
- správu místních komunikací a místní dopravu
- územní plánování obce, vydávání nařízení obce

Ústavním vymezením vlastní působnosti obce je zákonodárce vázán, tj. cestou běžných zákonů může tuto působnost rozšiřovat, konkretizovat, avšak nikoli zužovat – to je možné jen prostřednictvím změny Ústavy.

Zjistí-li obce, že není v jejich možnostech vykonávat některý z úkolů patřících ve smyslu Ústavy do vlastní kompetence obce, může být výkon takovýchto úkolů na návrh obce přenesen na základě rozhodnutí zemské vlády nebo zemského hejtmána na státní orgán.

Ústava přesně definuje také právní charakter přenesené působnosti obcí; určuje, který orgán obce přenesenou působnost vykonává, a zároveň stanovuje sankce za porušení správní podřízenosti.

Do přenesené působnosti patří např.:

- podpora malého a středního podnikání
- sociální věci, školství
- životní prostředí a jeho ochrana
- knihovny, divadla, veřejná doprava

Tradičními správními centry, na které se dělí spolkové země, jsou okresy. Je jich celkem 84 plus 15 statutárních měst, které plní funkci okresů. Na úrovni okresů neexistují samosprávné orgány. Okresy nemají vlastní právní subjektivitu, mohou konat jen jménem Spolku nebo spolkové země. Orgánem státní správy na úrovni okresu je okresní úřad, v čele s hejtmánem, kterého jmenuje zemská vláda a již za výkon funkce hejtmán odpovídá. Okresní úřad vykonává v okrese úkoly spojené s působností spolkové a zemské vlády.

4 POROVNÁNÍ SOUČASNÉ SPRÁVY

4.1 Porovnání zakotvení územní správy v Ústavě

Články týkající se územní správy můžeme najít v ústavním pořádku České republiky, zejména pak v Ústavě ČR, kde např. čl. 99 říká, že Česká republika se člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky. Nebo také v Listině základních práv a svobod a v zákoně 347/1997 Sb. o vyšších územně správních celcích.

Hlava sedmá Ústavy ČR vymezuje vnitřní členění České republiky jako jednotného státu na samosprávné obce a kraje. Regulaci jejich počtu i velikosti ponechává jiným právním předpisům. Čl.100 říká, že územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Zákon stanoví, kdy jsou správními obvody. Dále stanoví, že obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku a vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek jde pouze ústavním zákonem. Zaručuje se samospráva územních samosprávných celků.

Působnost územních samosprávných celků může být stanovena jen zákonem. Výslovně je přitom ustanovením čl. 104 odst. 2 Ústavy ČR stanoveno, že zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech samosprávy, pokud nejsou zákonem svěřeny zastupitelstvu vyššího územního samosprávného celku. Ústava ČR obsahuje i ustanovení tvořící podklad pro tzv.přenesenou působnost obcí a krajů, když v čl. 104 stanoví, že výkon státní správy lze svěřit orgánům samosprávy jen tehdy, stanoví-li to zákon.

Spolková Ústava Rakouska říká, že Republika Rakousko je spolkový stát, skládající se z devíti samostatných zemí, tyto vyjmenovává v čl. 2 odst. 2. Organizační zvláštnost spolkového státu se ukazuje v rozdělení funkcí mezi spolkem a zeměmi a také v tom, že země se podílí na funkcích spolku. Spolková ústava má tyto poměry na zřeteli tím způsobem, že v čl. 10 až 15 přiznává celkovou zákonodárnou a výkonnou státní moc buď spolku nebo zemím. Článek 15a říká, že spolek a země mohou mezi sebou uzavírat smlouvy o záležitostech v jejich jednotlivé působnosti. Uzavření takovýchto smluv ve jménu spolku podléhá podle předmětu spolkové vládě nebo spolkovým ministrům.

Článek 19 odstavec 1 vyslovuje, že nejvyšší orgány výkonné moci jsou spolkový prezident, spolkoví ministři a státní sekretáři, jakož i členové zemských rad, zatímco Česká ústava připisuje nejvyšší výkonnou moc pouze prezidentu a vládě.

V Rakousku mají tedy země tak silnou pozici, že jim ústava zaručuje zákonodárnou i výkonnou moc, kterou projednává hlava čtvrtá spolku. Ústavy. Článek 95 ustanovuje parametry zákonodárné moci zemí.

Článek 116 spolku. Ústavy říká, že země se člení na obce. Čl. 115 ustanovuje, že pokud záležitost nespadá výslovně do záležitostí spolku, řeší zemské zákonodárství obecní právo podle základů čl. 118 a 119. V těchto člancích se nachází definice činností, které obce vykonávají v samostatné a přenesené působnosti. Zajímavostí je, že obce nevykonávají v přenesené působnosti pouze činnosti spolku, ale také země.

Obec je územní sdružení s právem na samosprávu a zároveň správní oblast. Správní oblastí je obec tehdy, pokud musí zajišťovat záležitosti v přenesené působnosti.

Samospráva stojí organizačně mimo správu spolku a země a zajišťují ji orgány právnických osob nezávisle na požadavcích spolku nebo země.

Obec je samostatná hospodářská jednotka, to znamená, že má majetkovou způsobilost provozovat hospodářské podniky a v rámci finanční ústavy vést samostatně svůj rozpočet a vypisovat daně. Tím zákonodárce dává najevo, že obec je vázána při vedení rozpočtu a vypisování daní na finanční ústavní zákon a na zákony vydané na základě tohoto ústavního zákona, zejména na zákon o finančním vyrovnání.

Článek 115 spolku. Ústavy říká, že Rakouský spolek obcí a Rakouský spolek měst jsou odpovědní za zastupování zájmů obcí.

4.2 Porovnání na úrovni státní správy

Základním rozdílem mezi Rakouskem a Českou republikou je v uspořádání na úrovni státního zřízení. Rakousko je federativní stát, středoevropská země s tradicí správního práva. Soustavu nejvyšších státních orgánů Rakouska tvoří: Spolkové shromáždění, Spolkový prezident a Spolková vláda. Jde o analogicky nejvyšší orgány Spolku (federace) podobně jako v SRN a to i přes to, že jejich utvoření, postavení, pravomoci a vzájemné vztahy v rámci obou států jsou rozdílné.

Česká republika je dle typu státního zřízení unitární stát, parlamentní republika. Ústava definuje Českou republiku jako stát typu parlamentní demokracie s omezenými pravomocemi prezidenta republiky a s odpovědností vlády vůči zákonodárnému orgánu.

Zákonodárným orgánem ČR je dvoukomorový Parlament. Poslanecká sněmovna má 200 poslanců, volených na dobu 4 let ve volebních krajích na zásadě poměrného zastoupení volebních stran. Senát má 81 senátorů, volených na dobu 6 let v 81 zhruba stejných volebních obvodech na základě většinového systému. Senát je v Ústavě koncipován jako orgán komplementární (doplňující a vyvažující) k Poslanecké sněmovně. Pro případ jejího rozpuštění je Senát Ústavou vybaven pravomocí přijímat na návrh vlády zákonná opatření ve věcech, které by jinak vyžadovaly přijetí zákona.

Zákonodárnou moc na celorepublikové úrovni v Rakousku reprezentuje dvoukomorový parlament, který je složený z Národní rady a Spolkové rady. Dolní komora (Národní rada) je všeobecným zastupitelským orgánem (reprezentuje všechny občany Rakouska) a působí v něm 183 poslanců. Národní rada je volená ve všeobecných volbách na 4 roky přímo občany na základě proporcionálního volebního systému. Horní komora (Spolková rada) reprezentuje kraje, které také do tohoto tělesa vybírají své zástupce. Počet zástupců v horní komoře určuje prezident, a to vždy na základě výsledků sčítání lidu. Od roku 2002 je ve Spolkové radě 62 spolkových zástupců. Příležitostně se schází také Spolkový sněm (Spolkové shromáždění), který dohromady tvoří zástupci horní i dolní komory. Spolkový sněm volí prezidenta, hlasuje o vyhlášení referenda ve věci odvolání prezidenta, vydání prezidenta k trestnímu stíhání, vydání prezidenta Ústavnímu soudu a vyhlášení války. Spolkové shromáždění svolává v obligatorních případech Spolkový prezident, v dalších případech má toto oprávnění Spolkový kancléř, který ho realizuje na návrh Národní rady anebo Spolkové rady.

Spolkový prezident jako individuální hlava státu je volený přímo občany na 6 let. I když je spolkový prezident volený přímo občany, rozsah jeho pravomocí i celkové ústavní působení se v zásadě kryje s obvyklým postavením hlavy státu parlamentní vládní formy. Určité výjimky představuje moc Spolkového prezidenta vydávat dočasné nařízení měnící zákon, jako i jeho pozice jako arbitra mezi vládou a parlamentem (Národní radou). Takové rozhodnutí vydává prezident na návrh vlády jen v těch případech, kdy státu a společnosti hrozí zjevná a nenapravitelná škoda a Národní rada nezasedá, nebo se nemůže sejít. Spolkový prezident nese za taková rozhodnutí ústavní odpovědnost spolu se Spolkovou vládou. Národní rada musí do 4 týdnů dočasné nařízení vydané prezidentem nahradit spolkovým zákonem, nebo pořídat spolkovou vládu, aby prezidentovo nařízení zrušila.

Vztah spolkového prezidenta ke Spolkové vládě i Národní radě je v podstatě výrazem klasického parlamentarismu s určitou modifikací ve prospěch hlavy státu. Prezident, který jmenuje vládu, ji také odvolává, pokud jí byla vyslovena nedůvěra nebo sama podala demisi. Dále má právo rozpustit Národní radu, přičemž Ústava neuvádí důvody rozpuštění, jen stanoví, že to nemůže být 2x ze stejného důvodu. Kombinace těchto dvou pravomocí umožňuje Spolkovému prezidentovi realizovat rozhodovací moc a integrační funkci mezi výkonnou a zákonodárnou mocí.

Ostatní pravomoci prezidenta mají tradiční charakter a je možné rozdělit je do několika skupin:

- reprezentativní
- jmenovací
- pravomoci k subjektům federace (např. rozpuštění zemských sněmů)
- a jiné (např. udělování milosti)

Všechny akty Spolkového prezidenta potřebují ke své platnosti kontrasignaci Spolkového kancléře nebo příslušného ministra, pokud Ústava nestanoví jinak.

Prezident v České republice je volený na 4 roky. Je volený oběma komorami Parlamentu ČR na jejich společné schůzi. Z výkonu své funkce není nikomu odpovědný. Nesmí být také zadržen, stíhán pro přestupek či trestný čin. Existuje pouze jediná výjimka, kdy může být prezident na základě žaloby Senátu stíhán před ústavním soudem pro velezradu. Jediný trest, který mu lze v tomto řízení uložit, je ztráta prezidentského úřadu a způsobilosti jej znovu nabýt.

Pravomoci prezidenta nejsou natolik rozsáhlé, aby bylo možno formu vlády v ČR označit za prezidentský systém, jako je tomu např. v USA.

Pravomoci prezidenta jde rozdělit do dvou skupin. Do první skupiny patří pravomoci, které vykonává prezident samostatně v tom smyslu, že jeho akt nevyžaduje kontrasignace předsedy nebo jím pověřeného člena vlády ČR. K takovým pravomocím náleží zejména jmenování a odvolávání členů vlády, svolávání zasedání a rozpouštění Poslanecké sněmovny, jmenování soudců Ústavního soudu po jejich předchozím schválení Senátem, jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu nebo udílení milosti. Kontrasignace rovněž není potřeba pro uplatnění prezidentského veta v zákonodárném procesu. Kontrasignaci naopak vyžadují např. akty spojené se zastupováním státu navenek,

sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv, výkon funkce vrchního velitele ozbrojených sil, jmenování generálů, soudců a udělování amnestie.

Vrcholným kolektivním orgánem moci výkonné je vláda ČR. Skládá se z předsedy, místopředsedů a ministrů. Ze své činnosti je odpovědna Poslanecké sněmovně, která může projevit nespokojenost s její činností tím, že jí vysloví nedůvěru. V takovém případě musí vláda podat demisi do rukou prezidenta.

Předsedu vlády (premiéra) i jednotlivé ministry jmenuje do funkcí prezident republiky. Ti do jeho rukou skládají Ústavou předepsaný slib.

Vláda rozhoduje jako kolektivní orgán ve sboru na základě principu absolutní většiny. K přijetí usnesení vlády je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů (nejen přítomných na zasedání vlády). Vláda může vydávat nařízení jako prováděcí předpisy k zákonům.

V Rakousku je představitelem výkonné moci Spolková vláda. V jejím čele je kancléř, kterého jmenuje Spolkový prezident, zpravidla je to předseda vítězné politické strany. Ústavní rozsah pravomocí Spolkové vlády sice není velký, ale o to větší má faktický dopad na ekonomický, sociální, hospodářský nebo politický život v zemi. Děje se tak hlavně prostřednictvím spolkového zákonodárství, v rámci kterého má vláda rozhodující postavení a většina jejích návrhů zákona úspěšně projde zákonodárným procesem v takové podobě, jakou předložila.

Rozhodující postavou Spolkové vlády je Spolkový kancléř, který patří spolu se Spolkovým prezidentem k dominantám rakouského politického života. Má silnější postavení než český předseda vlády. Má zásadní pravomoci:

- při personální složení a fungování vlády
- formuje principy vnitřní i zahraniční politiky státu
- je rozhodujícím činitelem jejich praktického uskutečnění

Význam funkce Spolkového kancléře zvýrazňuje Ústava tím, že stanoví případy a situace, kdy:

- zastupuje Spolkového prezidenta
- svolává zasedání Spolkového shromáždění
- podepisuje jeho rozhodnutí a zabezpečuje jejich publikaci

Podle zkušeností rakouské Ústavy možnost vyslovit nedůvěru vládě náleží jen Národní radě. K usnesení Národní rady, kterým se vyslovuje nedůvěra Spolkové vládě, je potřebná přítomnost alespoň poloviny jejích členů a absolutní většina odevzdaných hlasů.

4.3 Porovnání na úrovni samosprávy

Obce v České republice i v Rakousku jsou postaveny na podobném základě spojeného modelu výkonu státní správy a samosprávy. Obě koncepce vycházejí z minulosti, ze stejného říšského obecního zákona.

Pro Rakousko je typický smíšený (středoevropský) systém místní správy. Z hlediska organizace místní správy se Rakousko člení na obce a okresy. Toto členění je ve všech spolkových zemích stejné. V rakouských podmínkách je obecní samospráva jedinou úrovní územní samosprávy.

Zastupitelstvo je nejvyšším orgánem obce a rozhoduje o všech zásadních otázkách patřících do vlastní působnosti obce. Přijímá všeobecně závazné nařízení, vykonává úkoly v rámci přenesené působnosti, pokud je k jejich plnění zmocněné Spolkem nebo zemským zákonodárným sborem. Plní také kontrolní funkci a za činnost spadající do samostatné působnosti obce je mu zodpovědný starosta i představenstvo obce. Obecní zastupitelstvo je volené obyvateli obce na základě proporčního volebního systému. Volební období je čtyřleté, v Tyrolsku šestileté.

Obecní představenstvo je volené z členů zastupitelstva na období, které je shodné s funkčním obdobím zastupitelstva (výjimkou je Tyrolsko, kde je volené na tři roky). Jeho členem je i starosta obce. K základním úkolům představenstva patří příprava zasedání zastupitelstva, jakož i realizace jeho nařízení a usnesení. Významnou pravomocí je také správa obecního majetku včetně určování zásad s jeho nakládáním.

Starosta obce je dosazený do funkce dvěma možnými způsoby. V pěti spolkových zemích je volený přímo obyvateli obce, v ostatních spolkových zemích ho volí obecní zastupitelstvo ze svých členů. Specifická situace je ve Vídni, kde je primátor zároveň zemským hejtmanem – volený je městským zastupitelstvem, avšak není jeho členem. Starosta je výkonným orgánem obce, statutárním orgánem je v majetkově-právních vztazích obce a v pracovněprávních vztazích pracovníků obce.

V České republice také jako v Rakousku existuje dvouступňový systém územní samosprávy. Člení se na obce a kraje. Byl zde zvolen tzv. spojený model veřejné správy, tzn. že obce a kraje vykonávají vedle samostatných působností také státní správu v přenesené působnosti. Na rozdíl od Rakouska se obce od sebe liší rozsahem výkonu státní správy v přenesené působnosti. V Rakousku platí, že všechny obce, bez ohledu na svou velikost, plní v rámci uvedených působností stejné úkoly. Podle rozsahu výkonu státní správy v přenesené působnosti rozlišujeme v ČR obce se základním rozsahem přenesené působnosti (do této kategorie spadají všechny obce), pověřené obecní úřady a obce s rozšířenou působností, které jsou stanoveny zákonem č. 314/2002 Sb.

Obec disponuje vlastním majetkem, spravuje své záležitosti samostatně, vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající.

Tak jako v Rakousku, je nejvyšším orgánem obce zastupitelstvo v čele se starostou, kterého na rozdíl od Rakouska do svého čela volí členové zastupitelstva, kteří ve volbách získali nejvíce hlasů. Zastupuje obec navenek a je odpovědný za výkon své funkce zastupitelstvu. Výkonným orgánem obce je rada obce tvořená starostou a členy zvolenými z řad zastupitelů.

Okresy v Rakousku jsou tradičními správními centry, ve kterých je vykonávána státní správa. Jejich vývoj byl stejně jako celé Rakouské územní správy kontinuální. Je jich celkem 84 plus 15 statutárních měst, které plní funkci okresů. Na úrovni okresů neexistují samosprávní orgány. Okresy nemají vlastní právní subjektivitu, mohou konat jen jménem Spolku nebo spolkové země. Orgánem státní správy na úrovni okresu je okresní úřad, v čele s hejtmanem, kterého jmenuje zemská vláda a již za výkon funkce hejtman odpovídá. Okresní úřad vykonává v okrese úkoly spojené s působností spolkové a zemské vlády.

V české společnosti se systém okresů neuplatňuje a to především z důvodu spojení okresů s dřívější totalitní ideologií. Jejich členění navíc bylo často měněno. Na základě kompetencí bych na úroveň rakouských okresů spíše postavila současné české obce s rozšířenou působností.

V České republice jsou vyššími územně správními celky kraje. Kraj má vlastní majetek a vlastní příjmy vymezené zákonem a hospodaří s nimi. Kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů. Ve vztahu mezi obcí jako základním územním samosprávným celkem a krajem v pozici vyššího územního samosprávného

celku nelze hovořit o žádném vztahu nadřízenosti a podřízenosti. Platí tedy, že je-li něco v působnosti územní samosprávy a není výslovně řečeno, že jde o působnost kraje, jedná se vždy o působnost obce. Kraj v samostatné působnosti není podřízen vládním orgánům. Při výkonu samosprávy se kraj řídí jen právním řádem. Zásah státu do samosprávy je možný jen při porušení ústavnosti a zákonnosti. Orgány kraje jsou zastupitelstvo, hejtman a výkonným orgánem je rada kraje.

Rakousko má pouze 9 vyšších územně samosprávních celků, zatímco Česká republika jich má 14. Rakouské vyšší územně samosprávné celky mají na rozdíl od České republiky vlastní zákonodárné a výkonné orgány, což předpokládá větší samostatnost a nezávislost od centrálních orgánů, na druhou stranu jsou ale finančně náročnější.

V Rakousku jsou tedy nejsilnějším orgánem země, mají vlastní zákonodárné orgány a větší počet okresních správních úřadů, které vykonávají jejich a spolkovou správu v přenesené působnosti. Zatímco v České republice je nejsilnější centrální úroveň státu, jehož činnost vykonávají v přenesené působnosti krajské a obecní úřady.

V čele zemské vlády stojí zemský hejtman, který zastupuje příslušnou zemi navenek. Zemské vlády jsou v některých věcech zodpovědné Spolkové vládě, v jiných zemským sněmům (způsoby uplatnění zodpovědnosti upravuje spolková Ústava a ústavy zemí). Zákonodárným orgánem spolkové země je zemský sněm, který je jednokomorový.

5 VYUŽITELNOST PRÁVNÍ ÚPRAVY RAKOUSKÉ VEŘEJNÉ SPRÁVY PRO ČESKOU REPUBLIKU

Rakouské právo je především statutární. Naopak role zvykového práva je velmi omezená. Judikatura nejvyšších soudů, která stanoví důležitá pravidla pro použití právních předpisů, je velmi významná, avšak soudcovské právo není jako pramen práva formálně uznáváno.

Rakouské ústavní právo stanoví, že všeobecně uznávaná pravidla mezinárodního práva tvoří součást spolkového práva, a upravuje začlenění mezinárodních smluv do rakouského právního systému. Způsob začlenění mezinárodní smlouvy do vnitrostátního právního systému je dán jejím obsahem. Mezinárodní smlouvy, kterými se mění nebo doplňuje ústava, musí být v Národní radě přijaty stejnou většinou hlasů jako spolkové ústavní zákony. Pro mezinárodní smlouvy, kterými se mění nebo doplňují zákony, platí stejné požadavky jako pro přijímání vládních návrhů zákonů. Spolkový prezident v zásadě uzavírá mezinárodní smlouvy na žádost spolkové vlády nebo spolkového ministra pověřeného vládou. K uzavření politických mezinárodních smluv, kterými se mění nebo doplňují právní předpisy, je vyžadován předchozí souhlas Národní rady. Spolkový prezident může zmocnit spolkovou vládu nebo příslušné členy spolkové vlády, aby uzavírali některé druhy mezinárodních smluv, které nemají politickou povahu ani se jimi nemění ani nedoplňují právní předpisy.

V souladu s rakouskou spolkovou ústavou platí v devíti spolkových zemích vedle spolkových ústavních zákonů jejich vlastní zemské ústavní zákony. Ústavní zákony spolkových zemí nesmí být v rozporu se spolkovými ústavními zákony, a jsou jim tudíž podřízeny. Taková hierarchie nebo přednost však v zásadě neexistuje mezi spolkovými a zemskými právními předpisy. Od roku 1988 jsou spolkové země rovněž oprávněny uzavírat mezinárodní smlouvy v záležitostech, které spadají do jejich působnosti, stejně jako předtím má však spolková vláda přednost v zahraničních věcech.

Na druhé straně, v České republice je právní řád České republiky tvořen všemi právními předpisy České republiky a v nich obsaženými právními normami. Nejdůležitějšími právními předpisy jsou zákony, tj. soubory pravidel chování upravující základní oblasti života člověka a společnosti. Obsáhlejší zákony, které upravují celé odvětví práva a obsahují jeho systematicky uspořádané normy, se nazývají zákoníky. Zákony shrnující celé odvětví procesního práva a systematicky uspořádávající jeho

procedurální normy se označují jako řády. Zákony, které se zabývají nejdůležitějšími záležitostmi státu a lidskými a občanskými právy, se označují jako ústavní zákony, mezi které se řadí mimo jiné i Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod a platí pro ně zvláštní postup přijímání.

Na zákony navazují podzákonné – prováděcí – předpisy, mezi které patří nařízení vlády, vyhlášky ministerstev a ústředních orgánů státní správy a vyhlášky územních samosprávných celků.

Součástí právního řádu jsou i vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána. Mezinárodní smlouvy mají vůči ostatním právním předpisům do jisté míry nadřazené postavení, protože pokud stanoví mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.

Kromě výše uvedeného platí od vstupu do Evropské unie v České republice evropské právo, a to za obdobných podmínek jako v ostatních členských státech EU.

Obyčej není v České republice pramenem práva. V určitých případech je však zákonem dovoleno používat zvyklosti pro určitou oblast nebo právní zásady, zákon na ně v takových případech odkazuje a soud může tato pravidla vynutit. Převažuje tedy názor, že pramenem práva není právní zásada nebo zvyklost samotná, ale zákon, který na ni odkazuje. Soudní rozhodnutí také není pramenem práva. Na druhou stranu soud nemůže odepřít rozhodnutí pro neúplnost nebo nejasnost práva, často si musí pomoci výkladem, kterým se poté rozhodování ostatních soudů v podstatě řídí, proto je pak jeho rozhodnutí *de facto* právotvorné. Je-li rozhodnutí publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, což je u zásadních rozhodnutí vyšších soudů pravidlem, působí ve skutečnosti jako pramen práva, přestože za něj oficiálně považován není.

5.1 Hierarchie pramenů práva

Skutečnost, že jednotlivé formy právních předpisů mají odlišnou právní sílu, ukazuje, že existuje určitá hierarchie pramenů práva (struktura právního systému). Složitější legislativní proces přispívá k větší trvanlivosti práva. K přijetí ústavního zákona je tedy zásadně nezbytná dvoutřetinová většina hlasů v Národní radě, přičemž musí být přítomna alespoň polovina poslanců. Takto přijatý zákon musí být navíc výslovně označen

jako „ústavní zákon“. Naopak, platné usnesení Národní rady o spolkových zákonech vyžaduje přítomnost nejméně jedné třetiny poslanců a absolutní většinu platných hlasů.

Základní zásady rakouské spolkové ústavy jsou nejvýznamnějšími prameny práva v rámci struktury právního systému. Základní zásady rakouské spolkové ústavy jsou tyto: zásada demokracie, zásada rozdělení moci, zásada právního státu, zásada republikánského zřízení, zásada spolkového státu a liberální zásada. Společně tvoří tyto zásady základní ústavní pořádek. Mají zvláštní ústavodárný význam, protože jakákoli celková změna spolkové ústavy je možná pouze po uspořádání referenda v legislativním procesu. Celkovou změnou spolkové ústavy se rozumí případ, kdy je znění ústavy změněno vypuštěním některé ze základních ústavních zásad, nebo když se podstatně změní vztah mezi těmito zásadami.

Přistoupením Rakouska k Evropské unii dne 1. ledna 1995 došlo k celkové změně rakouské spolkové ústavy. Po přistoupení je rozhodný základní právní řád v Rakousku určován nejen samotným rakouským ústavním právem, ale rovněž právem Evropského společenství (ústavní dualismus). Převažuje názor, že právo společenství má přednost před vnitrostátním právem a rovněž před obyčejnými spolkovými ústavními zákony, ne však před základními zásadami spolkové ústavy.

Ústavní právo stanoví „pravidla hry“ pro politickou činnost, protože určuje legislativní proces, status nejvyšších orgánů státu, vztah mezi spolkovou vládou a spolkovými zeměmi, co se týče právních předpisů a vynucení a soudní kontrolu činnosti vlády.

Základní zásada právního státu zakotvená ve spolkové ústavě znamená, že právní předpisy jsou závazné pro veškeré orgány výkonné moci (správa a justice). Podle spolkové ústavy je zákonodárná moc rozdělena mezi spolkovou vládu a spolkové země.

Nařízení jsou obecné právní předpisy vydávané správními orgány, které jsou určeny osobám spadajícím do působnosti daného předpisu. Obecné ústavní zmocnění se v tomto případě vztahuje pouze na vydávání nařízení za účelem provedení jiných obecných právních předpisů, většinou obyčejných zákonů. K přijímání nařízení, kterými se mění nebo doplňují zákony, je vyžadováno výslovné ústavní zmocnění.

Úřední rozhodnutí jsou primární správní nástroje k uplatnění zákonů určené jedné nebo více konkrétně určeným osobám.

V České republice je právní řád hierarchicky uspořádán. V čele stojí Ústava a další ústavní zákony, které mají nejvyšší právní sílu a mohou být měněny zase jen ústavním zákonem. Pod ústavními zákony stojí zákony, na jejichž základě jsou vydávány prováděcí předpisy, které mají nejnižší právní sílu. Platí, že předpis nižší právní síly musí být vždy v souladu s předpisem vyšší právní síly. Právní předpis může být zrušen nebo změněn zásadně pouze předpisem stejné nebo vyšší právní síly. Zvláštní postavení mají mezinárodní smlouvy. Jak již bylo uvedeno, jsou součástí právního řádu a v případě sporu mají přednost před zákonem, tj. i před ústavním zákonem ČR.

Co se týká práva evropského, platí stejně jako v ostatních členských státech EU zásada přednosti komunitárního práva. Ta stanoví, že pokud je v rozporu evropská norma s vnitrostátní normou, tj. zákonem, vyhláškou apod. členského státu, má přednost norma evropská. To platí pro rozpor národní normy s primárním komunitárním právem (zakládacími smlouvami) i se sekundárním komunitárním právem (nařízeními, směrnicemi apod.). Ze zásady přednosti nejsou dle převládajícího výkladu vyňaty ani nejvyšší zákony členských států – evropská norma má přednost i před ústavou či ústavním zákonem členského státu.

Aby se mezinárodní smlouvy, které jsou pro Českou republiku závazné, staly součástí právního řádu, musí parlament vyslovit souhlas s ratifikací, pokud ovšem pro konkrétní smlouvu ústavní zákon nestanoví vyslovení takového souhlasu prostřednictvím referenda. Mezinárodní smlouvy ratifikuje prezident republiky. Po ratifikaci je třeba smlouvu vyhlásit a uveřejnit její české znění ve Sbírce mezinárodních smluv.

5.2 Legislativní proces

V souladu s rozdělením pravomocí mezi spolkovou vládu a spolkové země stanoveným ve spolkové ústavě jsou přijímáním právních předpisů pověřeny různé orgány. Národní rada spolu s horní komorou, Spolkovou radou, přijímají spolkové zákony. Zatímco 183 poslanců Národní rady je voleno v přímých volbách, členové Spolkové rady, které v rámci legislativního procesu obvykle přísluší pouze právo vznášet námítky, jsou voleni zemskými parlamenty. Právní předpisy spolkových zemí přijímají zemské parlamenty.

Návrhy spolkových zákonů jsou Národnímu shromáždění předkládány takto:

- návrhy jednotlivých poslanců (poslanecké návrhy zákonů)
- návrhy předkládané spolkovou vládou (vládní návrhy zákonů)
- návrhy předkládané Spolkovou radou.

Národní radě musí být navíc dány na vědomí veškeré návrhy, které předložilo 100 000 oprávněných voličů nebo jedna šestina osob oprávněných volit ve třech spolkových zemích (návrhy voličů).

V praktické politice mají největší význam návrhy zákonů předkládané spolkovou vládou. K přijetí návrhů zákonů spolkové vlády je nezbytný jednomyslný souhlas spolkové vlády v Radě ministrů. Před přijetím ve spolkové vládě jsou návrhy předloženy příslušným spolkovým ministrem posuzovány orgány (spolkové země, zájmové skupiny), které k tomu byly vyzvány.

Každý zákon schválený Národní radou je prostřednictvím Spolkového kancléře předložen Spolkové radě. Vstupem této komory do zákonodárského procesu mohou nastat v podstatě dvě možnosti:

- Spolková rada v lhůtě 8 týdnů žádné námítky neuplatní, zákon je přijat
- Spolková rada ve stanovené lhůtě vůči zákonu námítky vysloví a tento se znovu vrací do Národní rady; pokud však Národní rada setrvá na svém původním rozhodnutí, které předpokladem je přítomnost alespoň poloviny jejích členů, zákon se považuje za schválený

Návrhy přijaté Národní radou musí po projednání ve Spolkové radě předložit spolkový kancléř k autentifikaci spolkovému prezidentovi. S výjimkou návrhů spolkových finančních zákonů, které se ve Spolkové radě neprojednávají, kdy jde o federální suverenitu Národní rady. Každý vládní návrh zákona přijatý Národní radou musí být před autentifikací předložen do hlasování v referendu, pokud tak rozhodne Národní rada nebo pokud to požaduje většina poslanců Národní rady. Referendum musí být navíc uspořádáno v případě každé celkové změny spolkové ústavy. Svým podpisem spolkový prezident osvědčuje ústavní přijetí spolkového zákona. Autentifikovaný zákon musí být kontrasignován spolkovým kancléřem. Po potvrzení spolkovým kancléřem se spolkový zákon vyhlásí ve sbírce zákonů *Bundesgesetzblatt*. Pokud spolkový zákon nestanoví výslovně jinak, vstupuje zákon v platnost na konci dne, kdy byla zveřejněna a distribuována částka sbírky zákonů *Bundesgesetzblatt* obsahující příslušné oznámení.

Zákon může být zrušen výslovně nebo přijetím právní normy, jejíž obsah není slučitelný s předchozím zákonem (*lex posterior derogat legi priori*). Zvláštní zákony mají přednost před obecnými zákony (*lex specialis derogat legi generali*). Doba platnosti může být navíc stanovena přímo v zákoně.

V České republice je zákonodárným sborem Parlament tvořený dvěma samostatnými komorami – Poslaneckou sněmovnou (200 poslanců) a Senátem (81 senátorů). Tvorba zákonů, tedy tzv. legislativní proces, začíná zákonodárnou iniciativou. Zákonodárnou iniciativu, čili právo navrhnout Poslanecké sněmovně nové zákony a změny těch stávajících, mají jednotliví poslanci nebo skupiny poslanců, Senát, vláda a zastupitelstva krajů. Návrh zákona o státním rozpočtu a návrh státního závěrečného účtu podává pouze vláda a usnáší se o nich jen Poslanecká sněmovna. Vláda má ale právo vyjádřit se ke všem návrhům zákonů. Navrženou předlohu zákona projedná a případně upraví nejprve Poslanecká sněmovna, a to ve třech po sobě následujících čteních. Ke schválení zákona je třeba nadpoloviční většiny přítomných poslanců.

Návrh zákona, s nímž vyslovila Poslanecká sněmovna souhlas, zašle její předseda co nejdříve do Senátu, na rozdíl od mnohdy zdlouhavého a několik měsíců trvajících projednávání zákona v Poslanecké sněmovně má Senát na projednání zákona jen 30 dní. V této lhůtě musí zákon schválit, zamítnout nebo vrátit poslancům s pozměňovacími návrhy. Může také rozhodnout, že se zákonem vůbec nebude zabývat. Pokud Senát návrh schválí nebo vyjádří vůli se jím nezabývat či se ve stanovené lhůtě k zákonu vůbec nevyjádří, platí, že zákon je přijat a je následně postoupen k podpisu prezidentu republiky. Jestliže Senát návrh zákona zamítne, hlasuje o něm Poslanecká sněmovna znovu. Návrh zákona je přijat, jestliže je schválen nadpoloviční většinou všech poslanců. Jestliže Senát návrh zákona vrátí Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy, hlasuje o něm Poslanecká sněmovna ve znění schváleném Senátem. Souhlasem většiny poslanců je návrh zákona přijat. Jestliže Poslanecká sněmovna neschválí návrh zákona ve znění schváleném Senátem, hlasuje znovu o návrhu zákona v původním znění, ve kterém byl postoupen Senátu. Návrh zákona je přijat, jestliže je schválen nadpoloviční většinou všech poslanců, tj. nejméně 101 hlasem. K přijetí volebního zákona a některých dalších zákonů je třeba, aby byly schváleny jak Poslaneckou sněmovnou, tak Senátem.

Další slovo o osudu zákona má prezident republiky, který se může do 15 dnů od jeho postoupení rozhodnout, že zákon nepodepíše a vrátí Poslanecké sněmovně

s odůvodněním k novému projednání. Jde o tzv. veto zákona. Poslanecká sněmovna následně může nadpoloviční většinou všech poslanců, aniž však zákon jakkoli změní, prezidentovo veto přehlasovat a zákon se vyhlásí. Jinak platí, že zákon nebyl přijat.

Zákony vedle prezidenta republiky podepisují předseda Poslanecké sněmovny a předseda vlády, jde však již jen o formální záležitost.

Pokud dojde k rozpuštění Poslanecké sněmovny, přísluší Senátu přijímat zákonná opatření v některých věcech, které nesou odkladu a které by jinak vyžadovaly přijetí zákona. Zákonné opatření může Senátu navrhnout jen vláda a musí být poté schváleno Poslaneckou sněmovnou na její první schůzi, jinak pozbývá další platnosti.

Výjimku z legislativního procesu představují ústavní zákony. Při přijímání s nimi musí souhlasit alespoň tři pětiny všech poslanců, tzv. kvalifikovaná většina a také tři pětiny přítomných senátorů, tedy nejen polovina přítomných členů parlamentu obvyklá při přijímání běžných zákonů. Ústavní zákony mohou být měněny a doplňovány pouze ústavními zákony, tj. v době rozpuštění Poslanecké sněmovny je ani nelze měnit zákonnými opatřeními Senátu a prezident je nemůže vetovat.

Podzákonné právní předpisy, tj. nařízení a vyhlášky, v nichž se stanoví podrobnější pravidla neobsažená zákonem, mohou ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy vydávat v mezích své působnosti.

K platnosti právního předpisu je nezbytné jeho vyhlášení. Ústavní zákony, zákony a další právní předpisy (nařízení vlády, vyhlášky ministerstev aj.) se vyhláší ve Sbírce zákonů, kterou vydává Ministerstvo vnitra. Právní předpisy nabývají platnosti a stávají se součástí právního řádu dnem jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů. Ve Sbírce je u každého vyhlášeného předpisu také uveden den jeho účinnosti. To je den, od kterého jsou všichni povinni se podle tohoto předpisu chovat. Pokud není stanovena účinnost pozdější, nabývají právní předpisy účinnosti patnáctým dnem po vyhlášení. Vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze výjimečně stanovit dřívější počátek účinnosti, nejdříve však dnem vyhlášení. Den platnosti a účinnosti právního předpisu se tedy mohou shodovat, nikdy však nemůže předpis nabýt účinnosti dříve než platnosti. Zákonná opatření Senátu se vyhláší ve Sbírce zákonů stejně jako zákony, ratifikované mezinárodní smlouvy ve Sbírce mezinárodních smluv. Předpisy krajů se zveřejňují ve věstnících, předpisy obcí vyvěšením na dobu 15 dnů na úřední desce obecního úřadu, a dále způsobem v místě obvyklým.

O zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, pokud jsou v rozporu

s ústavním pořádkem, a o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, pokud jsou v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem, rozhoduje Ústavní soud.

6 TRANSFER POZITIVNÍCH PRVKŮ Z RAKOUSKÉ ÚZEMNÍ SPRÁVY DO ČESKÉHO PROSTŘEDÍ

Jedním z prvků, nevím, jestli jde o pozitivní, o kterých se delší dobu se v České republice mluví, je zavedení přímé volby starosty, která v Rakousku v pěti spolkových státech existuje. Ve zbylých spolkových státech je starosta v Rakousku rovněž volen zastupitelstvem. V oblasti vlastní působnosti je zodpovědný zastupitelstvu, v oblasti přenesené působnosti je podřízený příslušným státním orgánům a vázaný jejich pokyny. Ke spolkovému ústavnímu zákonu č. 504/1944 Sb. byl připojen článek 117 B VG odst. 6, který orgány jednotlivých zemí zmocňuje k zavedení přímé volby starosty.

Mnoho starostů v České republice ale nemá o postavení přímo voleného starosty ani o jeho kompetencích dostatečné informace nebo představu.

Ministerstvo vnitra zpracovalo podrobnou Analýzu zavedení přímé volby starostů, kterou v lednu předložilo vládě. Ta ministerstvu uložila zpracovat a do 31. prosince 2011 předložit návrh legislativních změn nezbytných pro přímou volbu starostů v malých obcích ve volbách 2014.

Přímá volba by měla být zavedena pouze v obcích, které nezřizují radu. Zda obec radu zřídí, bude jen na jejím uvážení. Dosavadní zastupitelstvo by přitom mělo mít možnost určit počet členů zastupitelstva, a tím tedy nepřímo rozhodnout i o způsobu volby starosty pro příští funkční období.

Postavení přímo voleného starosty bude neslučitelná s funkcí člena zastupitelstva obce, nebude tedy se zastupitelstvem hlasovat. Pokud starosta není členem zastupitelstva, mohou nastat problémy v okamžiku, kdy se zastupitelé proti němu postaví. Stal by se jen voleným obecním úředníkem, neřídil by zastupitelstvo a společně s ním by o obci nerozhodoval. Starosta nebude na zastupitelstvu závislý, odvoláván by měl být na základě výsledků místního referenda, a to ředitelem krajského úřadu. Ze zákona jeho mandát zanikne obdobně, jako je tomu v současnosti u zániku mandátu člena zastupitelstva, např. smrtí nebo rezignací.

Starosta si ze zastupitelstva sám vybere a bude jmenovat jednoho místostarostu. Rozhodne také o rozsahu jeho kompetencí. Pokud by ale funkce přímo voleného starosty zůstala neobsazena, budou kompetence místostarosty v plném rozsahu.

Otázka přímé volby přesahuje do roviny volebních systémů. V případě jednokolové volby v systému relativní většiny by totiž mohlo docházet ke zvolení kandidáta, který by dosáhl poměrně malého procentuálního zisku hlasů, zatímco při dvoukolové volbě hrozí ve druhém kole nízká volební účast.

Jestliže by se postavení přímo voleného starosty nezměnilo a měl by stejné pravomoci jako nyní, nedošlo by ke změně k lepšímu, spíše naopak. Takový starosta by byl totiž stěží schopen realizovat beze zbytku svůj volební program, protože platná právní úprava rozděluje výkonnou rozhodovací pravomoc v otázkách místní samosprávy mezi zastupitelstvo a radu obce.

Sdružení místních samospráv požaduje rovněž změnu právního postavení starosty i ostatních orgánů obce. Je zastáncem řešení, při kterém by zastupitelstvo určovalo zásadní záležitosti normativního charakteru, stěžejní majetková rozhodnutí a obdobné klíčové věci, kdežto starosta by byl čistě orgánem výkonné moci, respektive působnosti na daném území obce. Takový výrazný zásah by však vyžadoval zcela změnit pojetí výkonu veřejné moci jednotlivými orgány obce, to by vyžadovalo změnu Ústavy.

Dalším problémem je finanční dopad na státní rozpočet a rozpočty obcí. V případě nezvolení starosty v prvním kole by muselo proběhnout druhé kolo voleb. Kromě toho dochází k obměnám starostů v průběhu jejich volebního období. I v těchto případech by musely být vyhlášeny volby.

ZÁVĚR

Společná staletá historie skončila teprve v roce 1918, od té doby odlišné cesty jsou jakoby nepřekonatelným břemenem. Češi vytýkali Rakušanům, že si habsburské Rakousko podmanilo české království, dále pak Bílou horu, diskriminaci českých zemí při rakousko-uherském vyrovnání v roce 1867 a potom již přišel rozpad habsburské monarchie, který zase naopak z větší části Rakušané připisují Čechům a Masarykovi. To všechno dohromady vedlo k velkým zločinům 20. století: k nacistickému teroru, který měl proměnit Čechy v otroky a postupně je vyhnat ze země, a následně k neblahým zákrokům československých vlád za Benešova prezidentství vůči českým Němcům, které končily jejich vyhnáním ze země.

Teprve rok 1989 znamenal změnu. Od té doby vládlo ve vzájemných vztazích přátelské klima, ale jeho kořeny zatím nejsou příliš hluboké.

Politický a hospodářský vývoj obou zemí se podobně jako jejich mezinárodně-politické zakotvení po rozpadu monarchie vyvíjely v mnoha směrech rozdílně nebo dokonce protikladně. Nejnovější historická zkušenost Čechů a Rakušanů je tak v mnohém odlišná. Možná, že právě hlubší kritický zájem o nejnovější dějiny souseda by mohl napomoci k odstranění mnohých aktuálních česko-rakouských nedorozumění.

Co se týče územní správy, Rakousko je na rozdíl od České republiky federativní stát složený z 9 spolkových zemí. Organizační zvláštnost spolkového státu se ukazuje v rozdělení funkcí mezi spolkem a zeměmi a také v tom, že země se podílí na funkcích spolku. Spolková ústava má tyto poměry na zřeteli tím způsobem, že přiznává celkovou zákonodárnou a výkonnou státní moc buď spolku nebo zemím. V Rakousku jsou tedy nejsilnějším orgánem země, které mají vlastní zákonodárné orgány a větší počet okresních správních úřadů, které vykonávají jejich a spolkovou správu v přenesené působnosti. V minulosti i Česká republika uvažovala o zemském zřízení, ale nakonec bylo rozhodnuto pouze o rozdělení na obce a kraje.

Pro nás může být Rakousko důležitým příkladem i zdrojem poučení, i když také ono patří k relativně mladým členům Unie, do níž vstoupilo v roce 1995. Poučit se můžeme v příkladném rozvoji cestovního ruchu a turistického průmyslu, kde máme ještě velké rezervy, například v péči o vlastní přírodu. Může se stát, právě tak jako v Rakousku, že pro mnohé regiony bude cestovní ruch jednou z mála možných ekonomických aktivit

a zdrojů prosperity. Totéž platí pro stav malých a středních podniků, které jsou většinou zdrojem lokální ekonomické stability, jsou stabilnější a obezřetnější, zatímco s velkými korporacemi je tomu právě naopak.

Úkol sblížení Česka s Rakouskem bude patřit zřejmě ještě dlouho mezi nedokončené úkoly s měnící se prioritou. Brzo po našem vstupu do Unie bylo spojenými silami založeno Forum pro česko-rakouský dialog a jeho prvním činem byla výzva pro obě vlády pracovat účelně ke vzájemnému sblížení.

Ale snad se blýská na lepší časy. Světem kráčí globalizace a nikdo se nemůže izolovat, jinak by se dostal do izolace sám.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BRŮNA, M. Veřejná správa: se zaměřením na obce a kraje. 2. vyd. Praha: Institut pro místní správu, 2006. 87 s. ISBN 80-86976-09-2.
- [2] ČECHÁK, V. Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945 – 2004). 1.vyd. Praha: Eupress, 2004. 264 s. ISBN 80-86754-22-7.
- [3] EFMERTO VÁ, M. České země v letech 1848 – 1918. 1. vyd. Praha: Libri, 1998. 463 s. ISBN 80-85983-47-8.
- [4] HALÁSKOVÁ, M. Veřejná správa v Evropské unii. 1. vyd. Opava: Optys, 2009. 181 s. ISBN 978-80-85819-77-9.
- [5] JANÁK, J., HLEDÍKOVÁ, Z. Dějiny správy v českých zemích do roku 1945. 1.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. 519 s. ISBN 80-04-21189- 5.
- [6] JEŘÁBEK, M. Konec demokracie v Rakousku, 1932 – 1938. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. 255 s. ISBN 80-86569-51-9.
- [7] KLOKOČKA, V. Ústavy států evropské unie. 1. vyd. Praha: Linde, 1997. 788 s. ISBN 80-7201-056-5.
- [8] KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. vyd. Praha: Linde, 2006. 423 s. ISBN 80-7201-606-7.
- [9] KOL. AUTORŮ Česko a Rakousko po konci studené války. 1. vyd. Praha: Kristina Kaiserová-albis international, 2008. 517 s. ISBN 978-80-86971-95-7.
- [10] KOL. AUTORŮ Dějiny Rakouska. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2009. 754 s. ISBN 978-80-7106-239-4.
- [11] KROUPA, J. A KOL. Soudobé ústavní systémy. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 241 s. ISBN 80-210-2520-4.
- [12] LACINA, K. Evropské systémy veřejné správy. 1. vyd. Praha: Eupress, 2005. 123 s. ISBN 80-86754-37-5.
- [13] ŘÍHOVÁ, B. Komparace politických systémů - Západoevropské politické systémy. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2009. 292 s. ISBN 978-80-245-1516-8.
- [14] SCHELLE, K. Vývoj veřejné správy v letech 1848-1990. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 430s. ISBN 80-86861-66-X.

[15] WILDMANNOVÁ, M. Územní samosprávy v ČR, Rakousku a SRN. 1. vyd.
Brno: Masarykova univerzita, 2001. 139 s. ISBN 80-210-2514-X.

[16] www.mvcr.cz

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Správní organizace českých zemí v roce 1855

Příloha P II: Územní organizace politické správy v zemi české a moravskoslezské k roku 1938

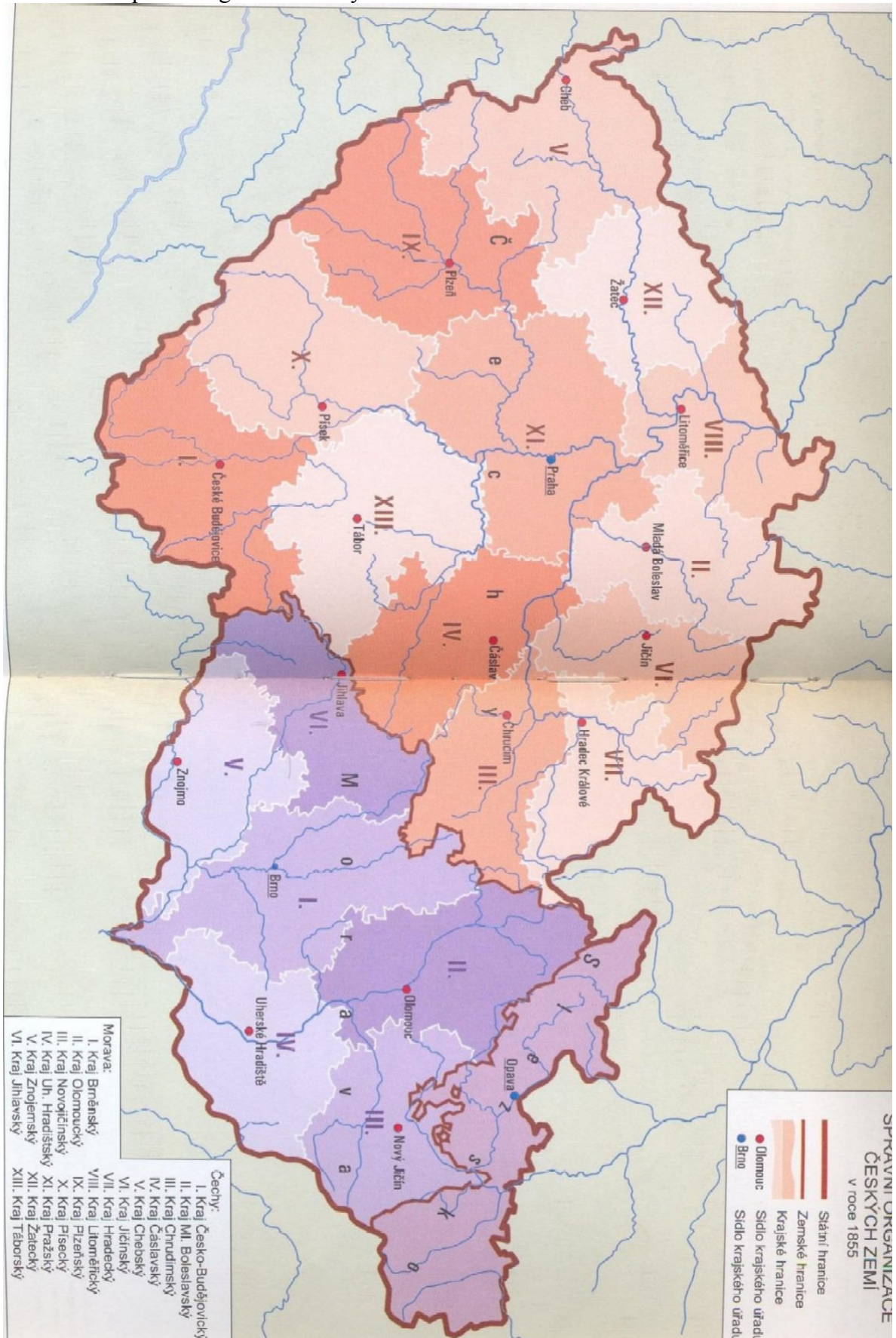
Příloha P III: Správní rozdělení protektorátu Čechy a Morava k roku 1942

Příloha P IV: Kraje a okresy Československé republiky v letech 1949 - 1960

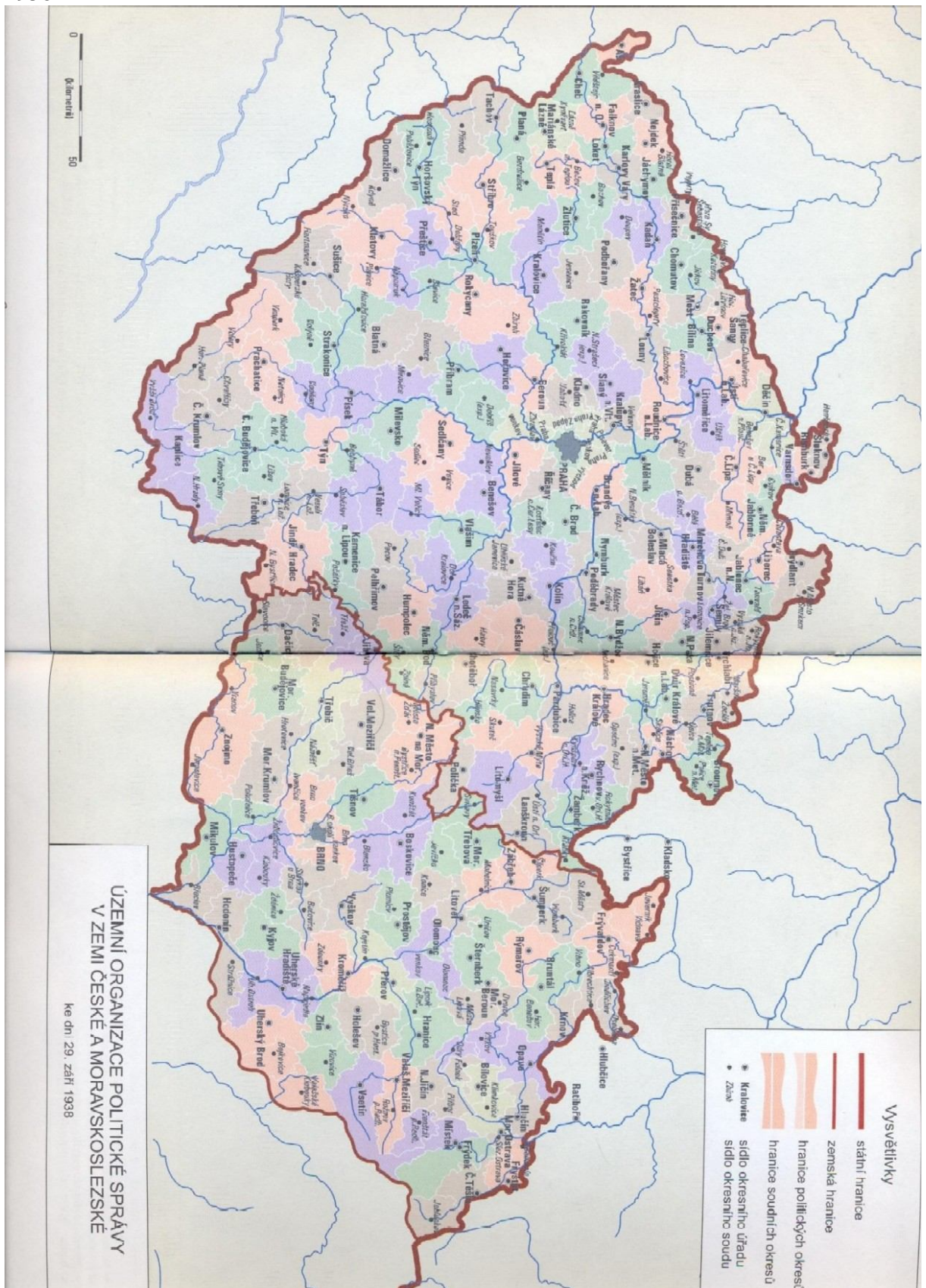
Příloha P V: Správní rozdělení ČSSR v letech 1960 - 1990

Příloha P VI: Kraje a okresy České republiky v roce 2005

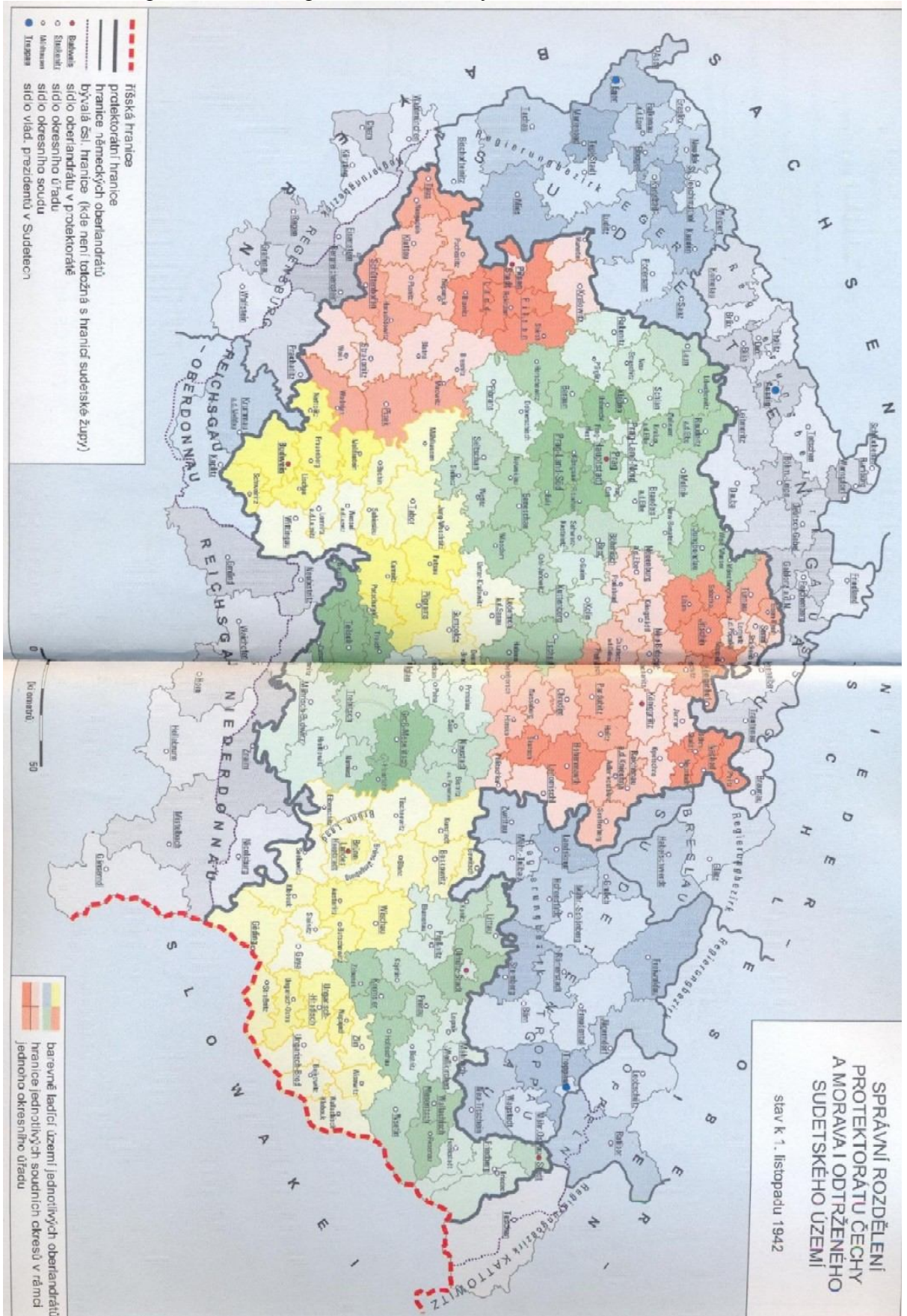
Příloha P I: Správní organizace českých zemí v roce 1855

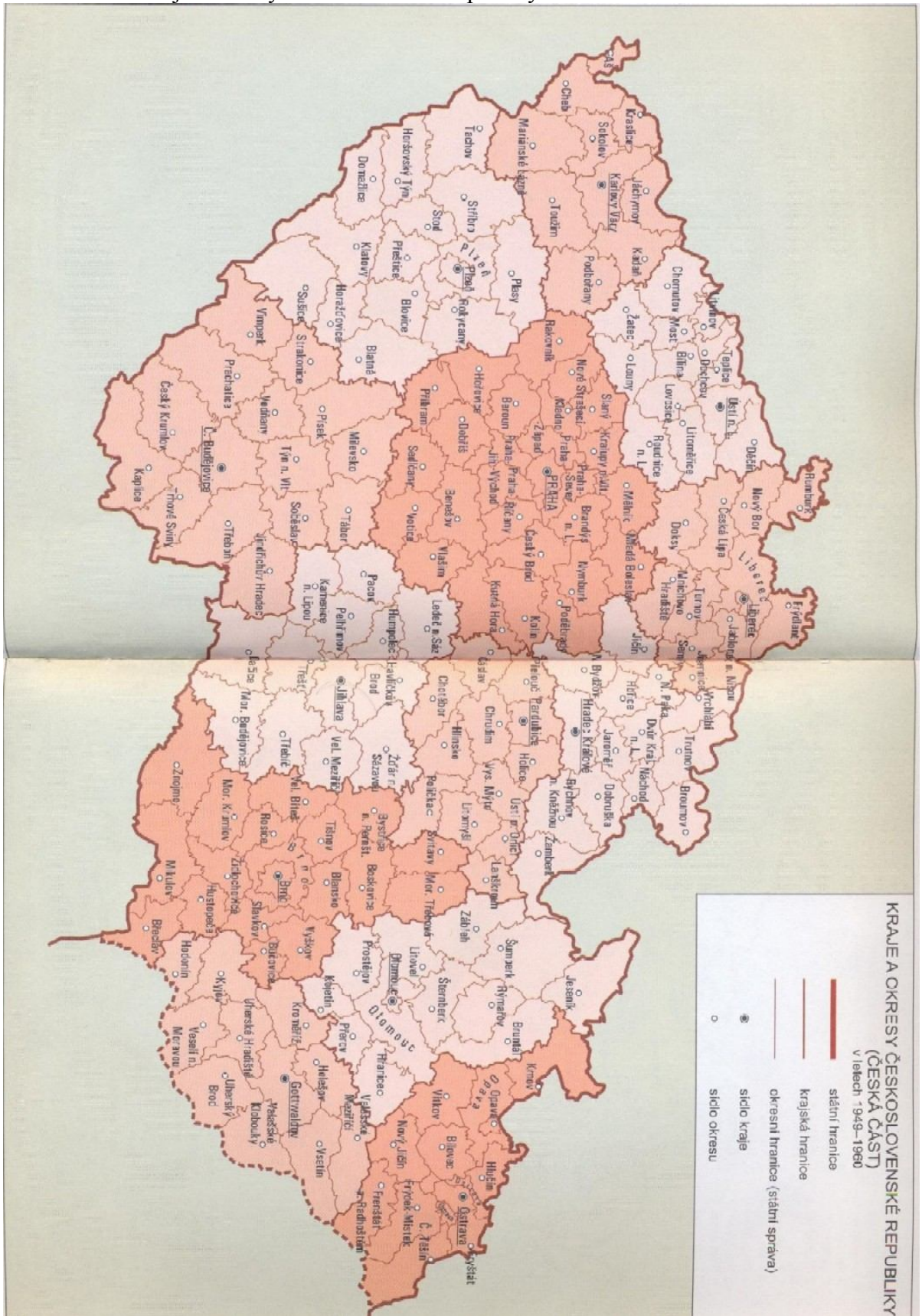
Příloha P II: Územní organizace politické správy v zemi české a moravskoslezské k roku 1938

Příloha P III: Správní rozdělení protektorátu Čechy a Morava k roku 1942

Příloha P IV: Kraje a okresy Československé republiky v letech 1949 - 1960

Příloha P V: Správní rozdělení ČSSR v letech 1960 – 1990

